

**Atenció a
la diversitat
Reforç**

1 Llegeix:

Anomenem **relleu** el conjunt de formes existents a la superfície de la Terra. El relleu terrestre és el resultat de l'acció de les forces internes i externes de la Terra, que el construeixen i el modelen.

■ **Completa aquestes frases amb les paraules següents:**

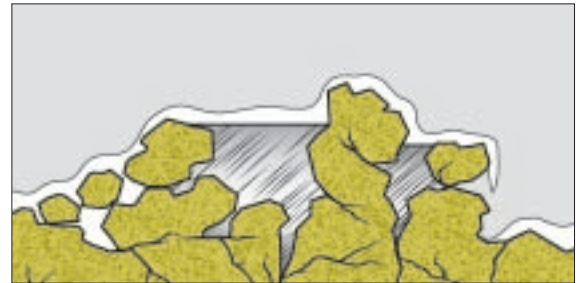
plegaments – volcans – aigua – vent – falles – éssers humans – terratrèmols

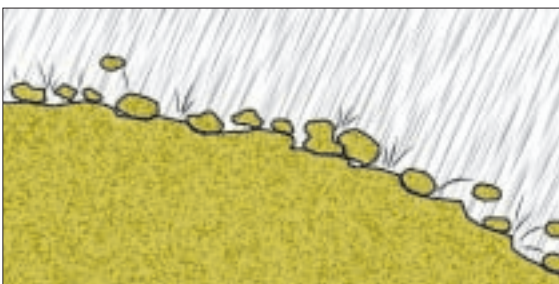
- ▶ Les forces internes de la Terra originen _____, _____, _____ i _____.
- ▶ Les principals forces externes de la Terra o elements d'erosió són el _____, l'_____ i els _____.

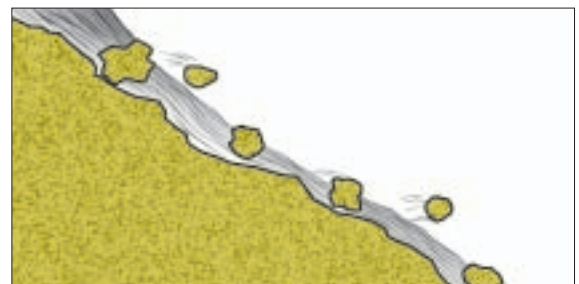
2 Observa els dibuixos referents a l'acció erosiva de l'aigua i escriu, en cada cas, el text corresponent a cada vinyeta.

- ▶ L'aigua de la pluja arrossega els fragments que ha arrencat des de les zones més enlairades fins a les zones més baixes.
- ▶ L'aigua de la pluja, en caure sobre un terreny sense vegetació, provoca un fort cop i arrenca petits fragments de sòl.
- ▶ Quan la temperatura baixa, l'aigua es glaça i augmenta de volum; llavors, la roca es fragmenta.
- ▶ L'aigua de la pluja s'introdueix en les fissures de les roques.

Nom :

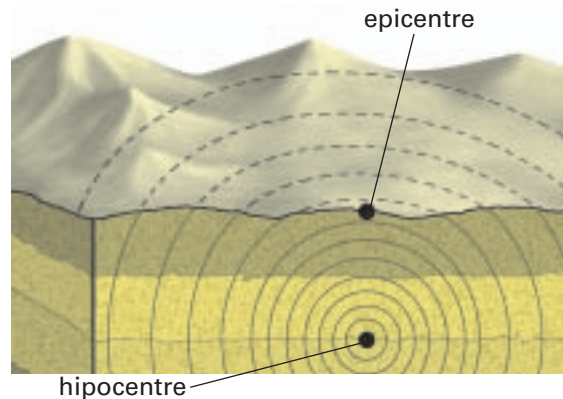

3 Observa els dibuixos i completa els textos.

Els **terratrèmols** o sismes són moviments vibratoris que s'originen a l'interior de la Terra i que es propaguen en totes direccions en forma d'ones sísmiques.

L'_____ és el punt de l'interior de la Terra on s'origina el terratrèmol.

L'_____ és el punt de la Terra situat verticalment damunt l'hipocentre i en el qual el moviment es nota amb més intensitat.

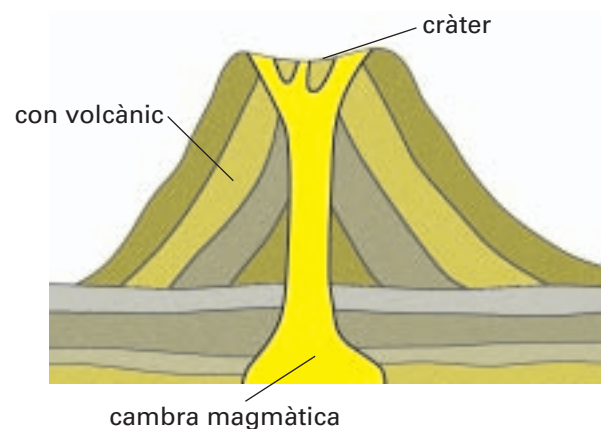

Els **volcans** s'originen quan una fractura és tan profunda que arriba a la zona del magma. El magma ascendeix i surt a l'exterior en forma de lava.

La _____ és el sector on s'acumula el magma que puja del mantell.

El _____ és la boca del volcà.

El _____ és l'estructura, normalment cònica, formada per l'acumulació dels materials que surten pel cràter del volcà.

4 Escriu, amb l'ajuda d'un diccionari, les definicions de les paraules següents:

- ▶ Una serralada és _____.
- ▶ Un massís és _____.
- ▶ Un coll de muntanya és _____.
- ▶ Un turó és _____.

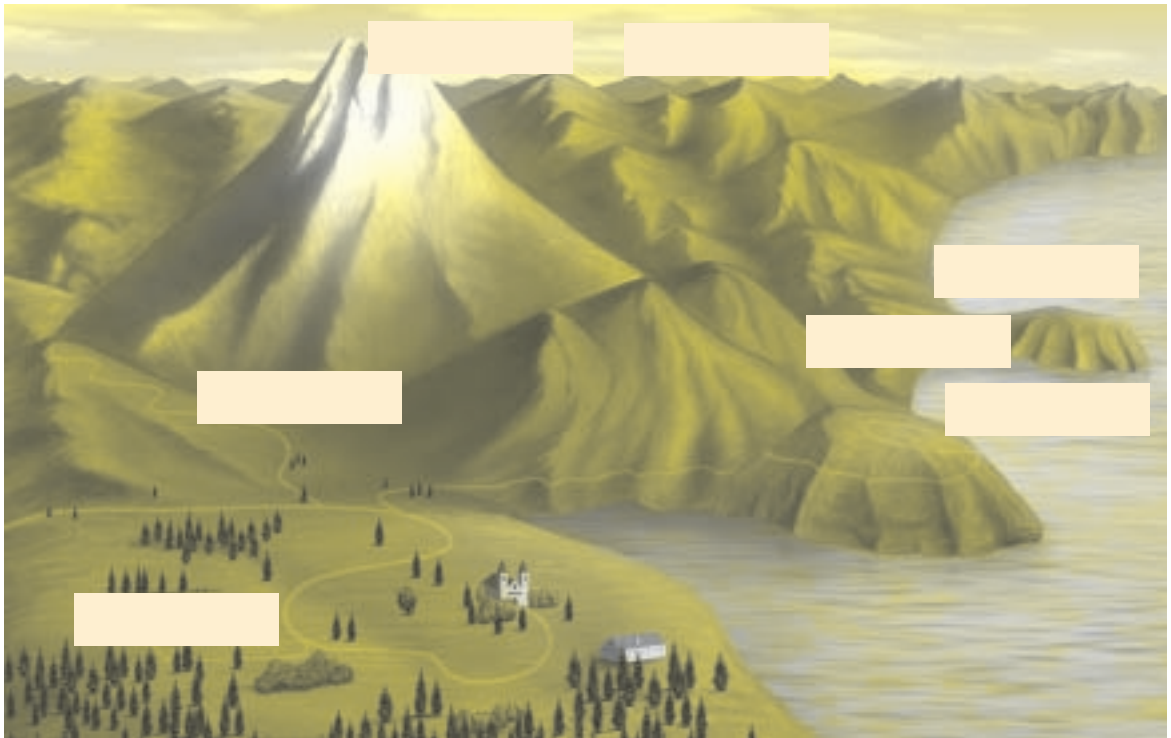
■ Escriu les paraules següents al costat de la seva definició:

golf – vall – badia – altiplà – plana – cap

- Superfície de terra plana situada a escassa altitud sobre el nivell del mar.
- Gran superfície plana situada a força altitud sobre el nivell del mar.
- Depressió allargada, inclinada cap al mar i generalment ocupada per un riu.
- Punta de terra que entra mar endins.
- Entrant del litoral ampli i de forma corbada ocupat per les aigües del mar.
- Entrant del mar semblant a una badia però més gran.

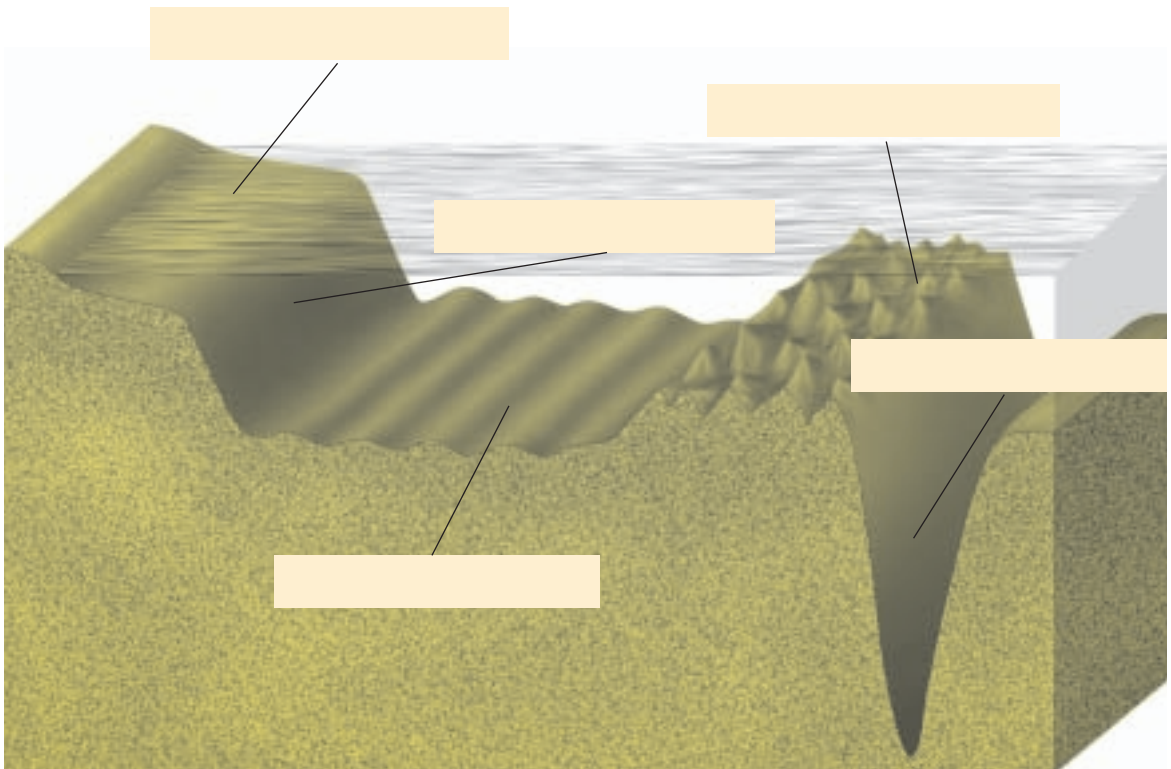
5 Escriu dins l'etiqueta corresponent les paraules següents:

serralada – cim – golf – plana – vall – badia – cap

6 Escriu dins l'etiqueta corresponent les paraules següents:

dorsal oceànica – fossa oceànica – plataforma continental – talús continental – plana abissal

Nom:

7 Llegeix:

Un **riu** és el camí que obre i recorre l'aigua en un territori per anar del punt més alt al punt més baix, on pot haver-hi un oceà, un mar, un llac o un altre riu més gran.

En un riu podem distingir tres sectors principals: el **curs alt**, el **curs mitjà** i el **curs baix**. A cadascun d'aquests sectors d'un riu hi va associat un dels tres processos bàsics mitjançant els quals les aigües corrents modelen el paisatge: el procés d'**erosió**, el procés de **transport** i el procés de **sedimentació**.

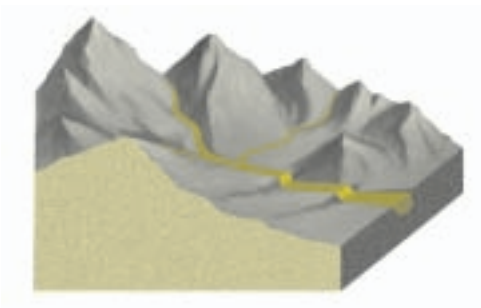
■ Busca en un diccionari les paraules següents i copia'n el significat:

erosionar: _____

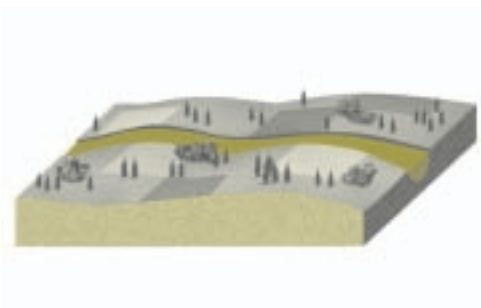
transportar: _____

sedimentar: _____

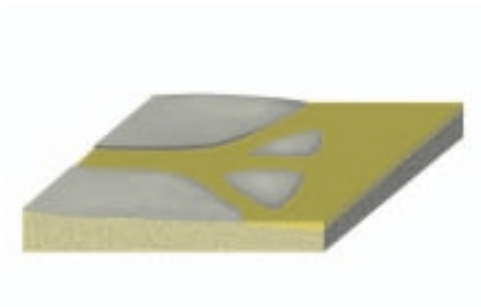
■ Marca amb una creu la resposta correcta.

- ▶ El terreny per on circula un riu en el curs alt és:
 - pla molt inclinat
- ▶ En el curs alt, un riu sol rebre les aigües de:
 - un riu principal torrents i rierols
- ▶ L'acció que fa un riu en el curs alt és:
 - arrencar materials sedimentar materials

- ▶ El terreny per on circula un riu en el curs mitjà és:
 - pla molt inclinat
- ▶ En el curs mitjà, les aigües d'un riu circulen:
 - ràpidament tranquil·lament
- ▶ L'acció que fa un riu en el curs mitjà és:
 - transportar materials arrencar materials

- ▶ El terreny per on circula un riu en el curs baix és:
 - pla molt inclinat
- ▶ En el curs baix, les aigües d'un riu circulen:
 - ràpidament lentament
- ▶ En el curs baix, prop de la desembocadura, un riu:
 - diposita els materials transporta els materials

8 Escriu a les caselles les paraules definides. Després, transporta cada lletra al lloc corresponent de la graella i podràs llegir-hi la definició de "clima".

▶ Grau d'escalfament de l'aire.

A 1	A 2	A 3	A 4	A 5	A 6	A 7	A 8	A 9	A 10	A 11	

▶ Quantitat d'aigua que cau sobre la superfície de la Terra (en plural).

B 1	B 2	B 3	B 4	B 5	B 6	B 7	B 8	B 9	B 10	B 11	B 12	B 13	B 14	

▶ Quantitat d'aigua que conté l'aire.

C 1	C 2	C 3	C 4	C 5	C 6	C 7

▶ Força que exerceix el pes de l'aire sobre una determinada zona o regió de la superfície.

D 1	D 2	D 3	D 4	D 5	D 6	D 7

▶ Desplaçament de les masses d'aire des de les àrees d'altres pressions cap a les àrees de baixes pressions.

D 8	D 9	D 10	D 11	D 12	D 13	D 14	D 15	D 16	D 17	D 18	

E 1	E 2	E 3	E 4

A 2	L		B 4	L		C 4	D 10	A 7		E 2	D 4		B 3	L		D 17	D 11	B 13	J		C 2	E 3	E 4		D		B 3
E 1	D 8	D 15	D 6	B 9	D 17	B 7	D 11	E 3	D 12			D		L		D 9	D 3	C 3	B 1	D 5							
D 8	D 9	C 3	D 7	B 14	D 13	A 5	D 15	C 4	B 4		E 2	D 4		A 7		D		D 16	B 2		D		E 2		L		D 8
B 4	D 8	L	D 7	D 2		D 14		L		F		D		L		D 8		D 1	L	J		C 2	B 9				
D 3	L		E 1	D 3	B 13	E 4		L		D 8		C 1	C 2	A 3	B 5	D 9	D 8	C 5		E 2	E 4	B 4			Q	C 2	D 3
	E 2	D 12		D		D 11	E 3	C 6		D 14	E 3		C 2	E 3		L	L			B 12	D 17						
D		E 2	D 9	D 3	B 2	C 3	B 7	E 3	A 7	C 7		D		L		L		D 1	D 8	E 3	B 3	D 9	A 7				

■ Explica breument quina diferència hi ha entre el clima i el temps d'un mateix lloc.

9 Relaciona amb fletxes.

elements del clima

nom dels aparells

aparells de mesura

temperatura •

• baròmetre

precipitacions •

• pluviòmetre

humitat •

• anemòmetre o penell

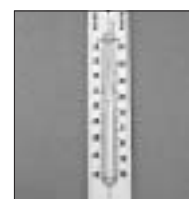
pressió atmosfèrica •

• termòmetre

vent •

• higròmetre

10 Relaciona cada factor climàtic amb l'enunciat corresponent.

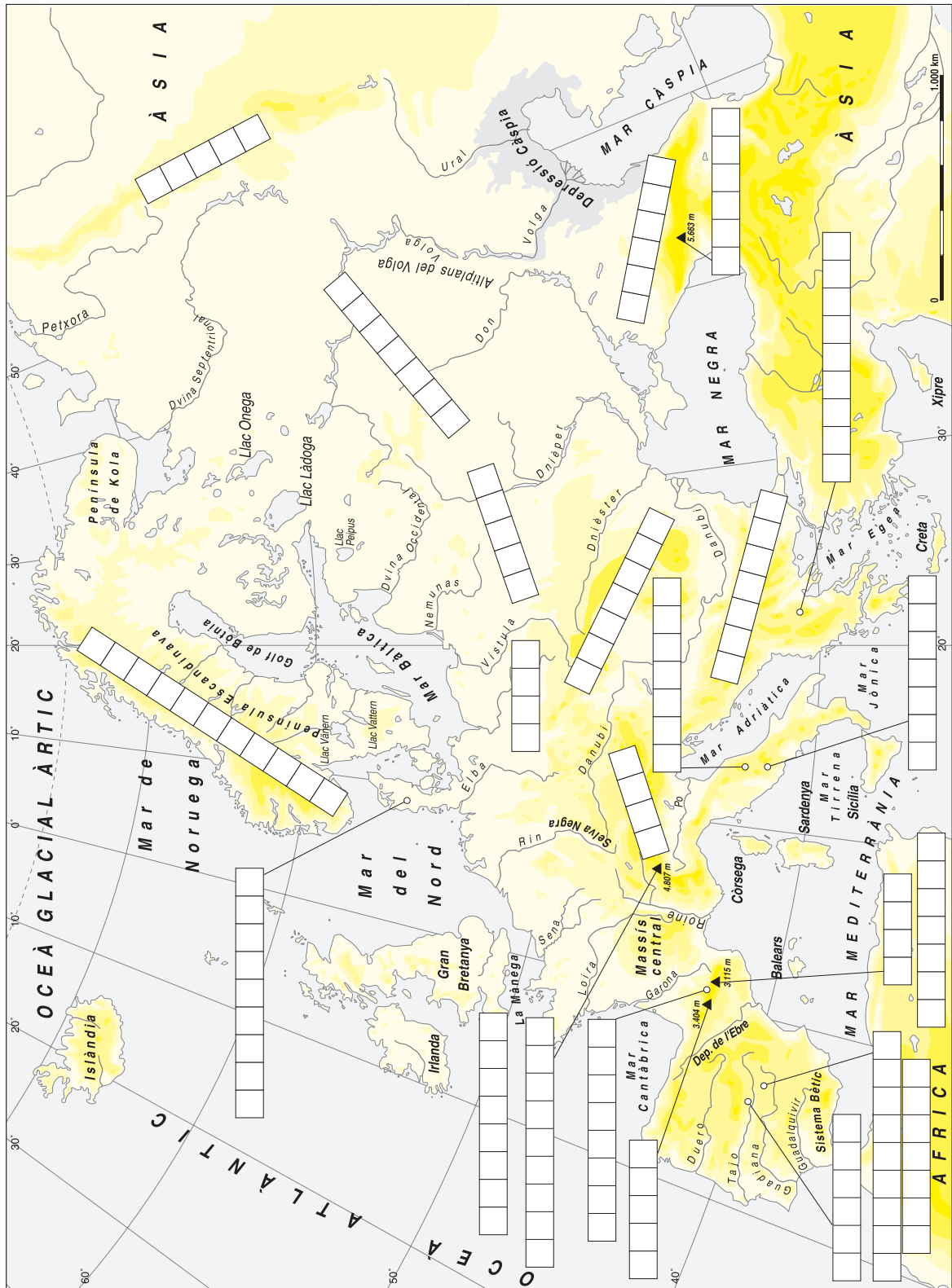
factors climàtics

- latitud •
- altitud •
- distància al mar •
- orientació •

- Distància des de qualsevol punt de la Terra fins a l'equador.
- Està relacionada amb el sol i els vents dominants.
- Altura a què es troba un lloc respecte al nivell del mar.
- L'aigua del mar absorbeix i desprèn calor més lentament que la Terra; això fa que suavitzï les temperatures del litoral.

1 Completa el mapa d'Europa amb el nom de les unitats de relleu següents:

- ▶ **serralades:** Alps – Pirineus – Apenins – Balcans – Urals – Carpats – Caucas – Escandinava
- ▶ **planes:** gran plana central – Meseta
- ▶ **penínsules:** Bretanya – Balcànica – Itàlica – Jutlàndia – Península Ibèrica
- ▶ **pics:** Pica d'Estats – El'brus – Aneto – Montblanc

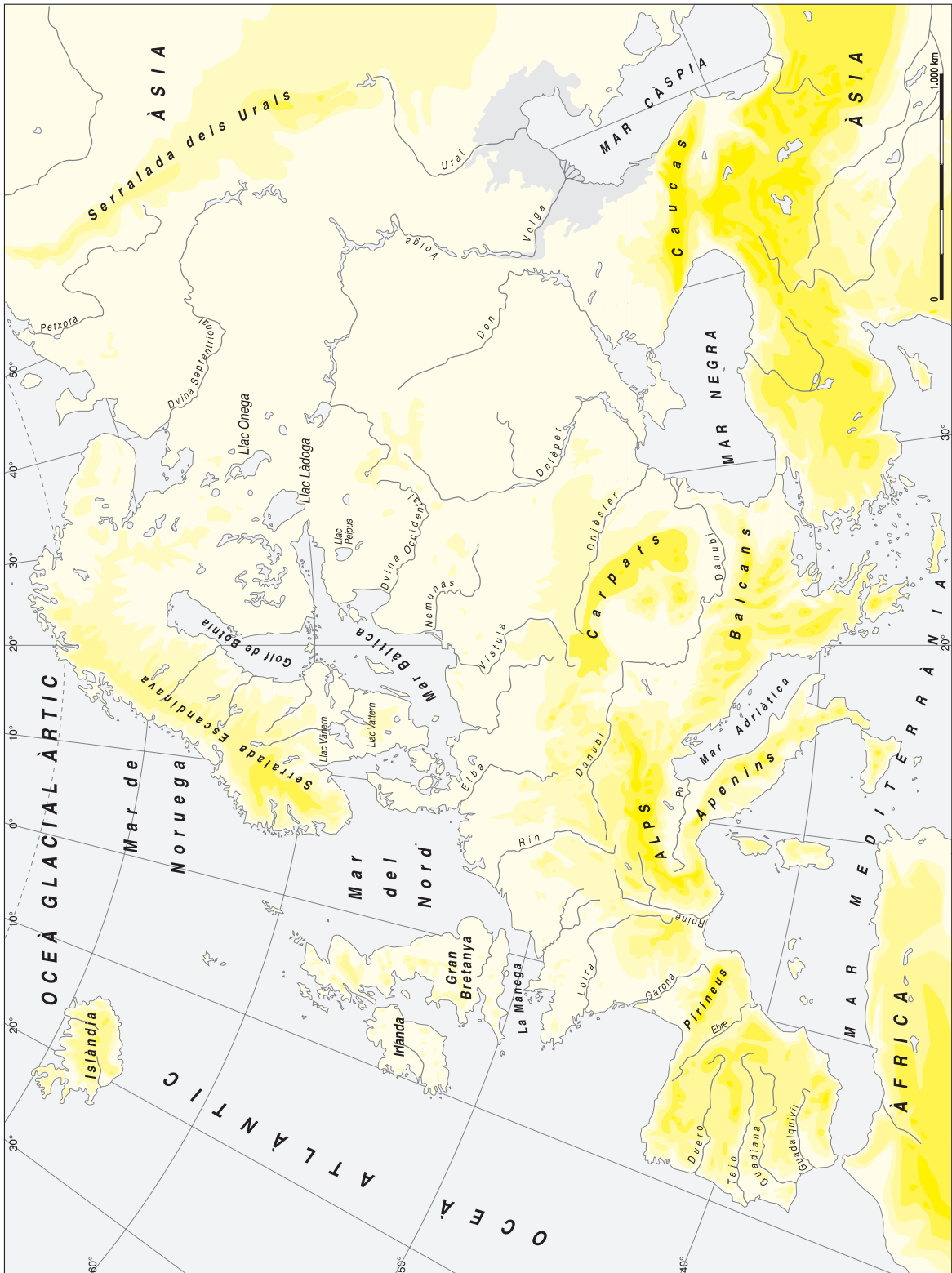

Nom: _____

2 Ressegueix els principals rius europeus d'acord amb la llegenda:

- verd
- vessant àrtic
- blau
- vessant atlàntic
- groc
- vessant mediterrani
- vermell
- vessant de la mar Negra
- negre
- vessant de la mar Càspia

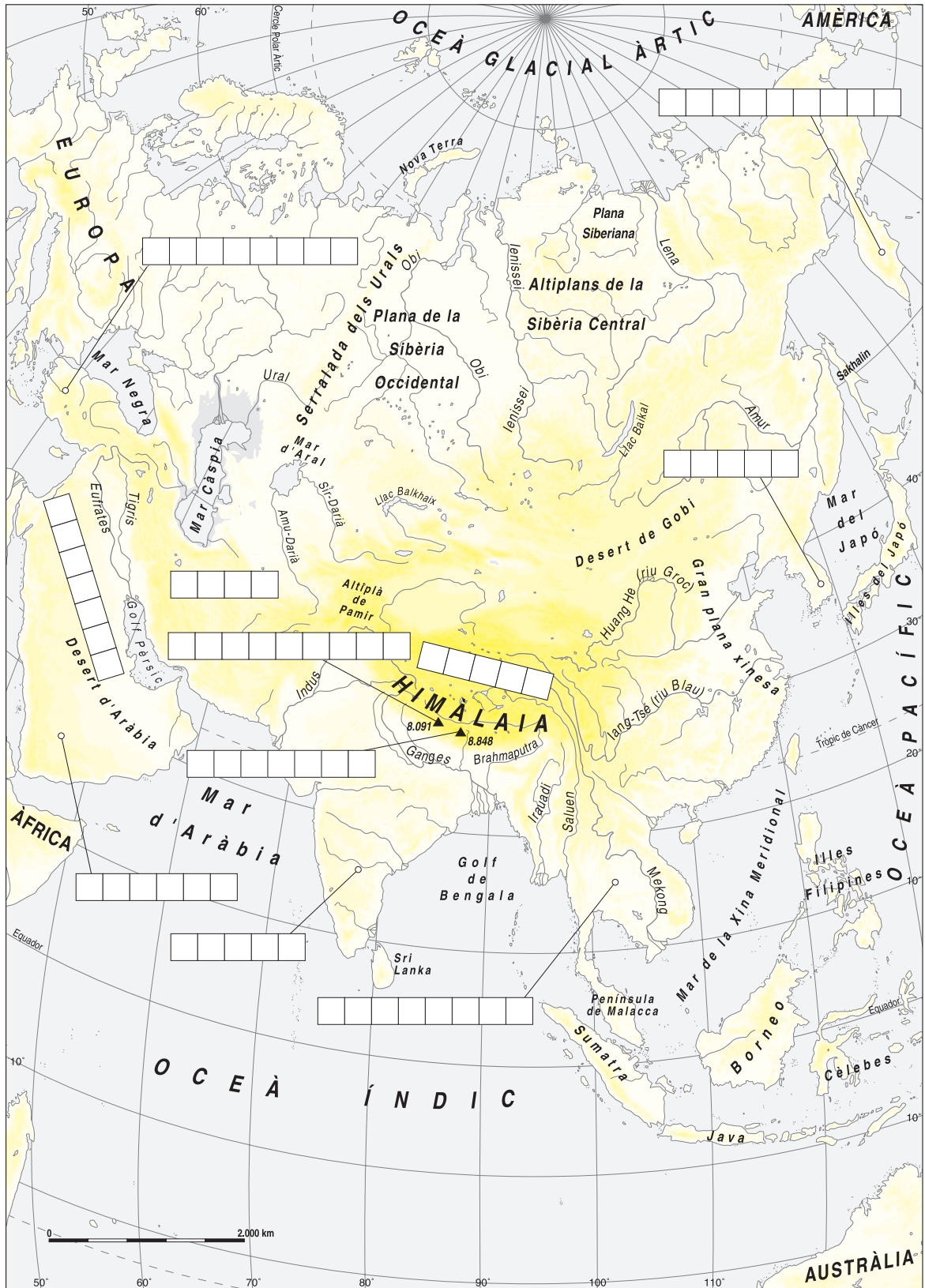
Nom: _____

■ Consulta un atlas i escriu els noms dels principals rius europeus que no figuren en el mapa.

1 Completa el mapa d'Àsia amb el nom de les unitats de relleu següents:

- ▶ **penínsules:** Anatòlia – Aràbiga – Indoxina – Kamtxatka – Corea
- ▶ **altiplans:** Tibet – Iran – Aràbia – Dècan
- ▶ **pics:** Everest – Annapurna

Nom: _____

2 Observa el mapa d'Àsia.

■ **Escriu el nom de dos rius, en cada cas.**

▶ **vessant àrtic:** _____ , _____

▶ **vessant pacífic:** _____ , _____

▶ **vessant índic:** _____ , _____

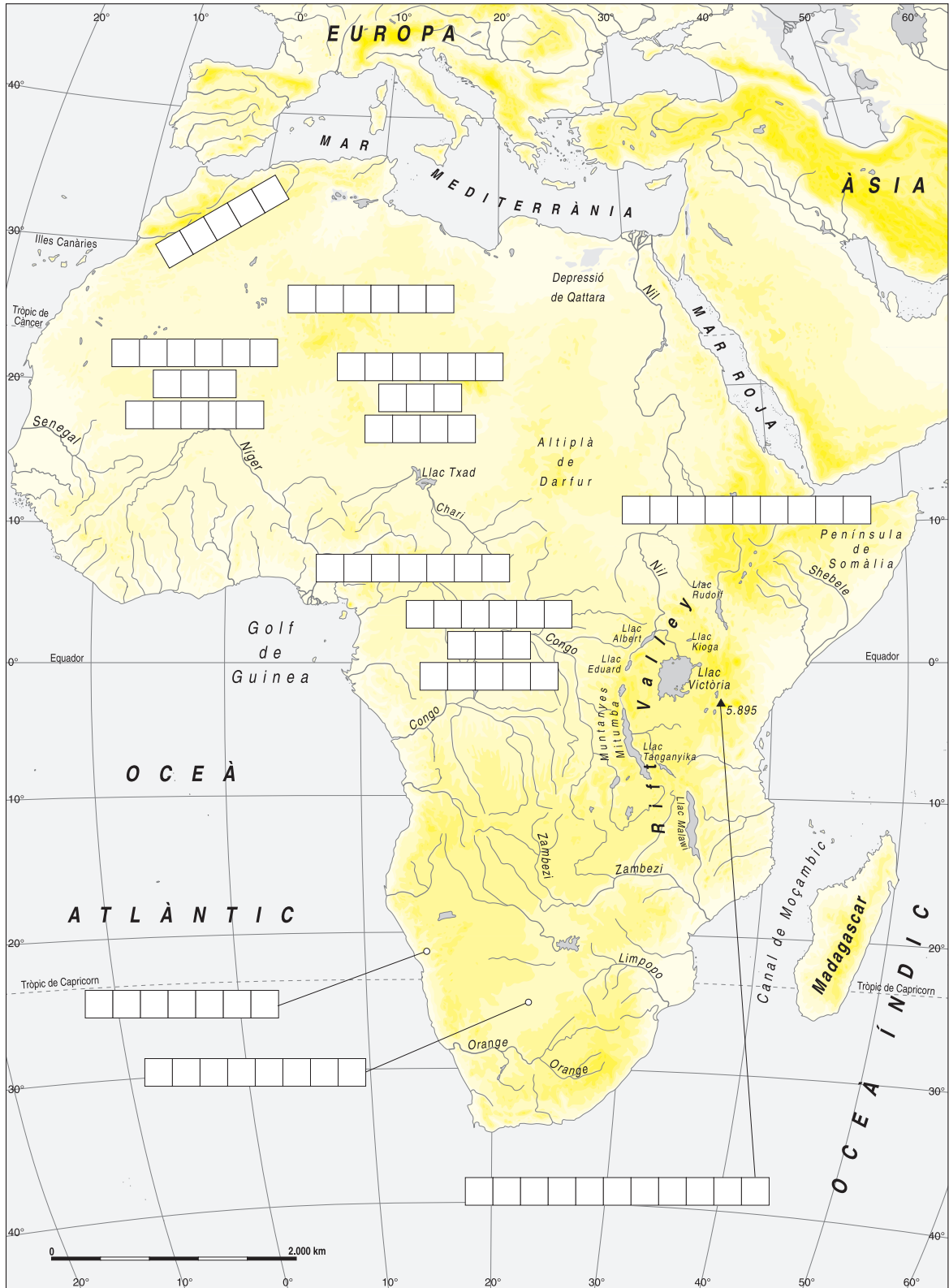
▶ **vessant de la mar d'Aral:** _____ , _____

Nom:

3 Completa el mapa de l'Àfrica amb el nom de les unitats de relleu següents:

- ▶ **serralades:** Atlas – Camerun – Abissínia
- ▶ **depressions:** Cubeta del Níger – Cubeta del Txad – Cubeta del Congo
- ▶ **deserts:** Sàhara – Kalahari – Namíbia
- ▶ **pics:** Kilimanjaro

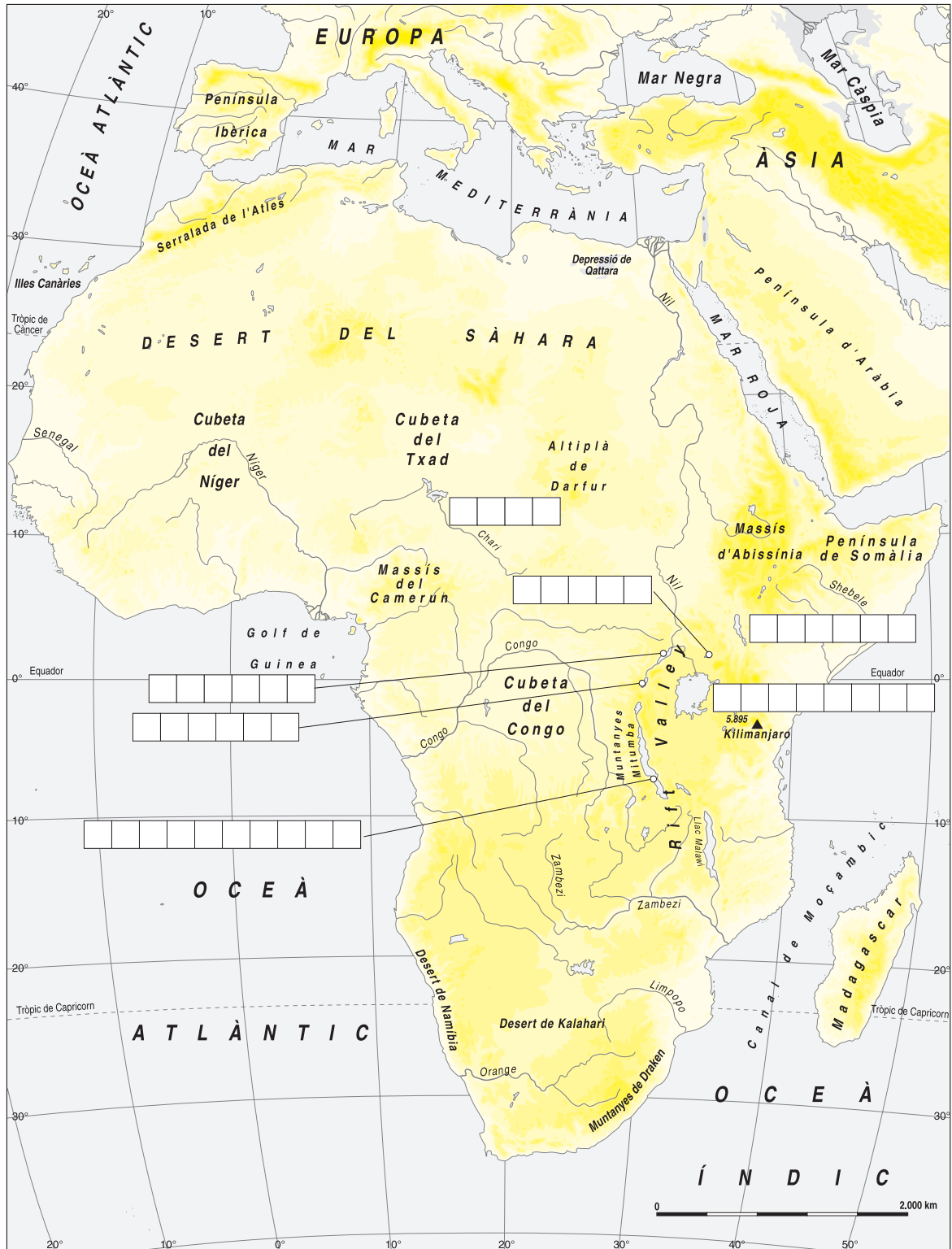

Nom: _____

4 Ressegueix els rius africans d'acord amb la llegenda:

blau vessant mediterrani verd vessant atlàntic groc vessant índic

Nom:

■ Consulta un atlas i situa al lloc corresponent els llacs següents:

Txad – Victòria – Tanganyika – Rudolf
Kioga – Albert – Eduard

5 Completa el mapa d'Amèrica amb el nom de les unitats de relleu següents:

- ▶ **serralades:** Muntanyes Rocalloses – Andes – Sierra Madre – Apalatxes
- ▶ **planes:** Amazònica – Pampa – Centrals
- ▶ **pics:** Chimborazo – Aconcagua – McKinley – Huascarán

Nom:

6 Ressegueix els principals rius americans, fent servir un color diferent per a cada vessant hidrogràfic.

■ Observa aquest codi de lletres i escriu el nom dels rius:

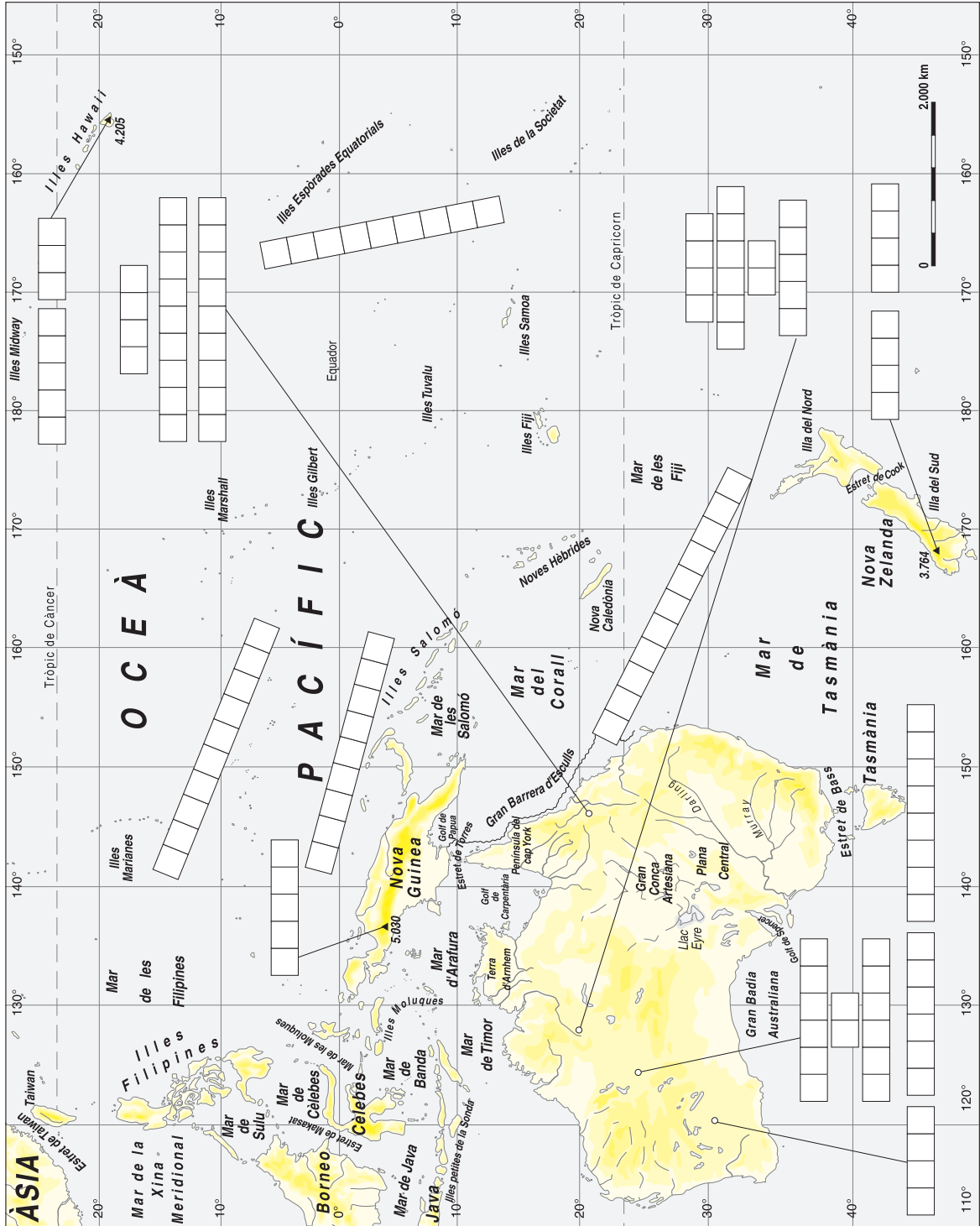
a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	v	y	z	ç
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25

Nom:

7 **Escriu en el sector corresponent del mapa el nom de les quatre parts en què es divideix Oceania:**

Melanèsia – Polinèsia – Micronèsia – Australàsia

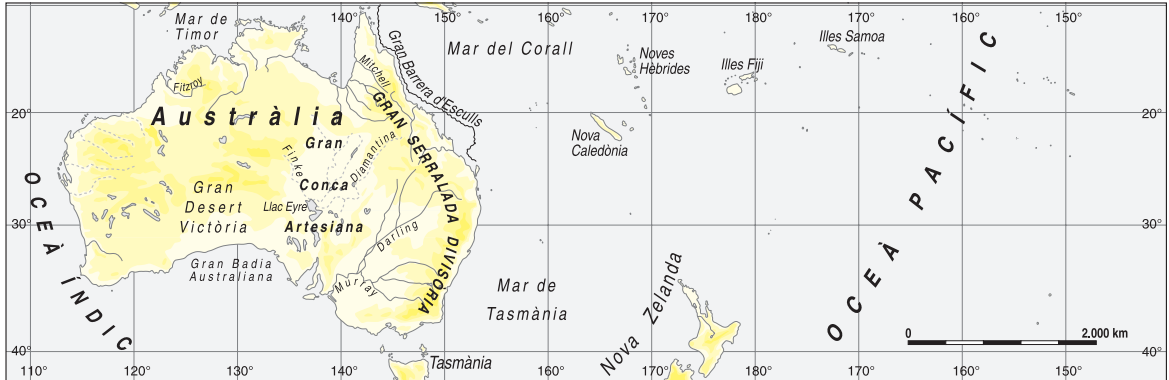

Nom:

■ Completa el mapa d'Oceania amb el nom de les unitats de relleu següents:

- ▶ **deserts:** Gran Desert de Sorra – Desert de Gibson – Gran Desert Victòria
- ▶ **serralades:** Gran Serralada Divisòria
- ▶ **pics:** Djaja – Mont Cook – Mauna Kea

8 Observa el mapa d'Oceania.

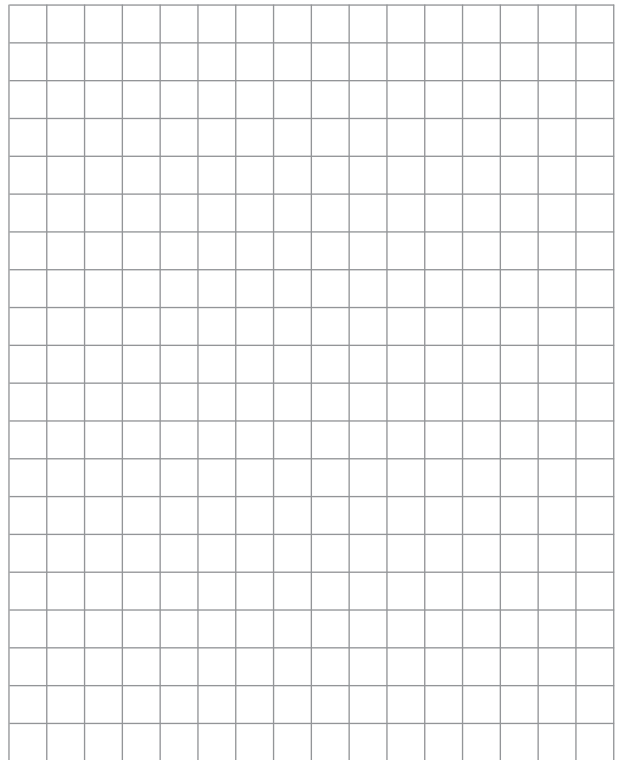
■ **Contesta les preguntes següents:**

- Com es diu el llac més gran? _____
- Quin nom té el riu més llarg? _____
- Quin és el seu afluent principal? _____

■ **Busca en un atlas el nom de dos llacs més i escriu-los en el mapa.**

9 Fes un gràfic de barres sobre la longitud dels rius següents:

rius europeus	longitud
Volga	3.250 km
Danubi	2.860 km
Rin	1.298 km
rius americans	longitud
Mississipí-Missouri	6.800 km
Amazones-Ucagali	6.280 km
MacKenzie	4.600 km
rius asiàtics	longitud
Iang-Tsé	5.800 km
Huang He	4.845 km
Lena	4.400 km
rius australians	longitud
Murray	2.575 km
Darling	2.450 km
rius africans	longitud
Nil	6.671 km
Congo	4.371 km
Níger	4.160 km

Nom: _____

■ **Pinta d'un mateix color les barres que representen rius d'un mateix continent.**

1 Marca amb una creu la resposta correcta:

La biosfera és...

- la capa gasosa que envolta la Terra.
- la capa sòlida que envolta la Terra.
- la zona de la Terra on és possible la vida.
- el mantell d'aigua que envolta la Terra.

La biodiversitat és...

- la zona central de la biosfera.
- la diversitat de formes de vida que trobem a la biosfera.
- la zona de la biosfera on és impossible la vida.
- el resultat de l'abocament de gasos a la biosfera.

El medi ambient és...

- tot allò que envolta un ésser viu i en el qual desenvolupa les seves funcions vitals.
- l'espai on es donen les condicions perquè hi hagi vida.
- un espai on no hi viu cap espècie vegetal.
- una situació climàtica on hi predominen les temperatures mitjanes.

■ Explica en quin sentit aquesta imatge il·lustra la definició de biosfera.

2 Llegeix i contesta:

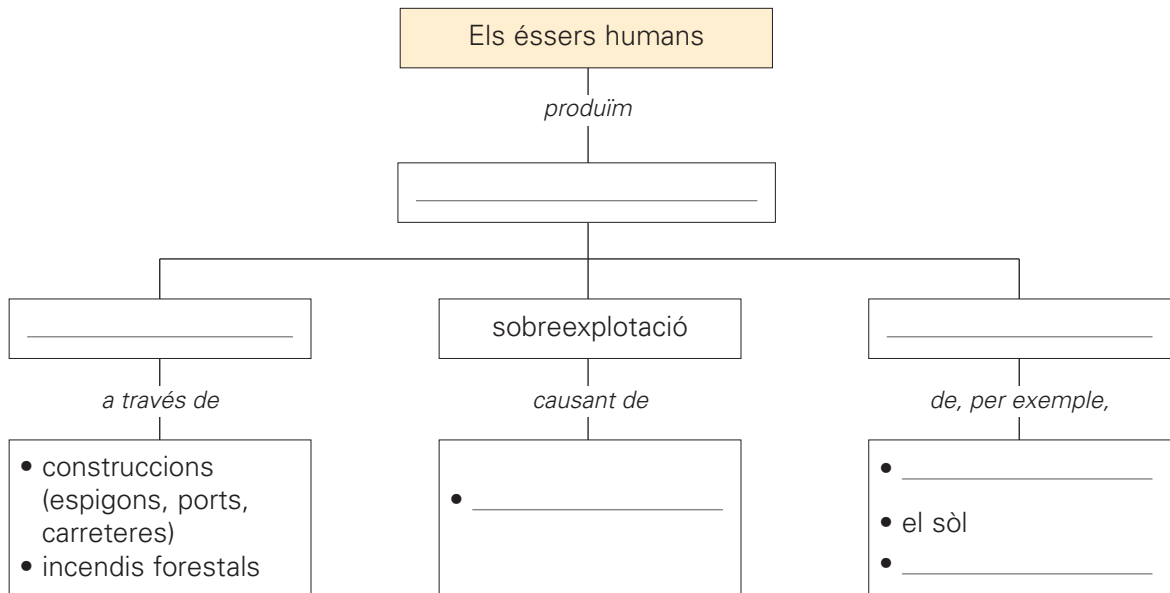
Els **recursos naturals** són els elements que ens ofereix el medi ambient i que els éssers humans utilitzem per satisfer les nostres necessitats.

■ D'aquests recursos de les imatges n'hi ha un de renovable, un de no renovable i un que depèn de l'ús que se'n faci. Escriu qui és qui.

3 Completa aquest mapa de conceptes amb les paraules següents:

destrucció – alteracions ambientals – l'aigua – contaminació – l'atmosfera – la desforestació

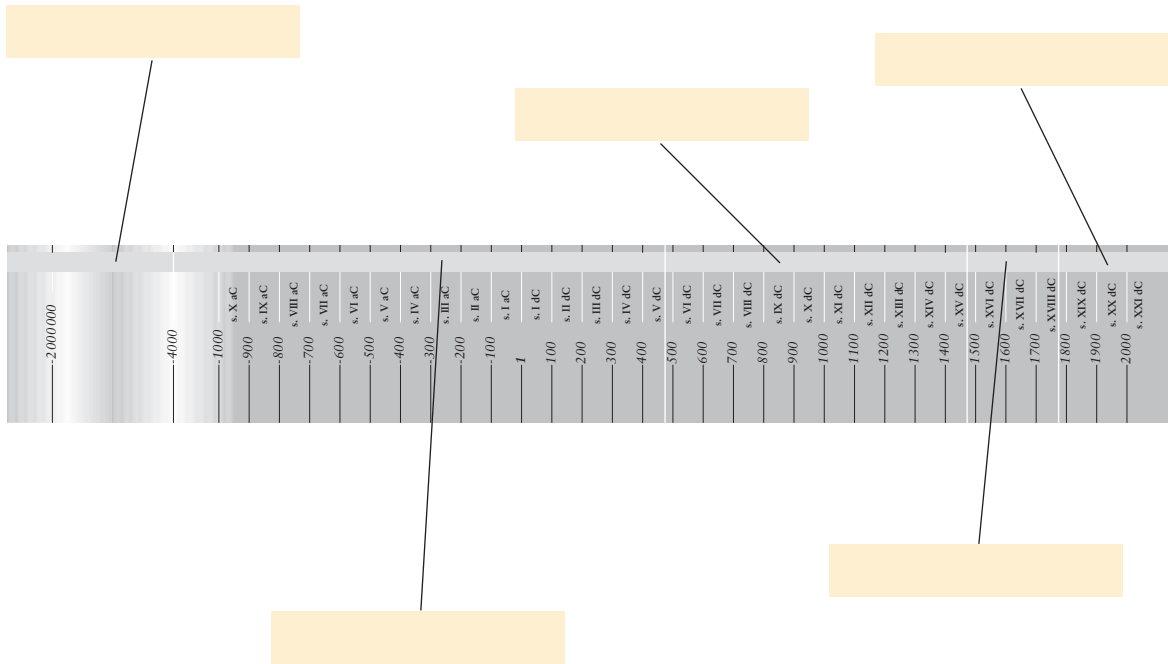

■ Escriu a sota de cada imatge quina alteració ambiental il·lustra:

1 Completa la línia del temps amb l'etiqueta corresponent:

edat antiga – edat contemporània – edat mitjana – prehistòria – edat moderna

2 Completa aquest quadre escrivint-hi els anys que comprenen els segles enunciats.

segle	any
segle I (segle primer)	de l'any 1 a l'any 100
segle II (segle segon)	de l'any 101 a l'any <input type="text"/>
segle III (segle tercer)	de l'any 201 a l'any <input type="text"/>
segle VI (segle sisè)	de l'any <input type="text"/> a l'any <input type="text"/>
segle IX (segle novè)	de l'any <input type="text"/> a l'any <input type="text"/>
segle XI (segle onzè)	de l'any 1001 a l'any <input type="text"/>
segle XII (segle dotzè)	de l'any <input type="text"/> a l'any <input type="text"/>
segle XVIII (segle divuitè)	de l'any <input type="text"/> a l'any <input type="text"/>

■ Completa aquest quadre escrivint-hi els anys que corresponen als segles del període anterior al naixement de Crist.

segle	any
segle I aC (segle primer abans de Crist)	de l'any 100 aC a l'any 1 aC
segle II aC (segle segon abans de Crist)	de l'any 200 aC a l'any 101 aC
segle III aC (segle tercer abans de Crist)	de l'any 300 aC a l'any <input type="text"/>
segle VI aC (segle sisè abans de Crist)	de l'any <input type="text"/> aC a l'any <input type="text"/>

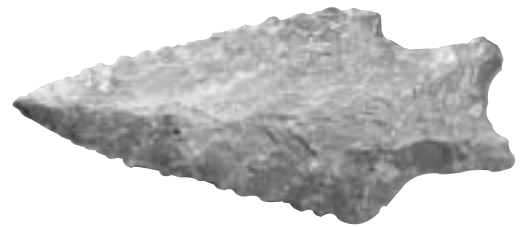
Nom:

3 Llegeix:

Els historiadors divideixen la **prehistòria** en dues edats: l'**edat de la pedra** i l'**edat dels metalls**. Aquesta classificació es basa en els materials i les tècniques que els éssers humans prehistòrics utilitzaven per construir els seus estris.

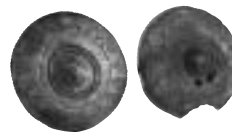
■ **Observa els objectes reproduïts en aquestes dues fotografies i escriu a quina de les dues edats corresponen.**

■ **Llegeix:**

Les eines que s'han trobat en els jaciments arqueològics presenten característiques ben diferents. Algunes eines de pedra són molt treballades i d'altres no ho són gens. Per aquest motiu, l'edat de la pedra s'ha dividit en aquests períodes principals:

- ▶ **Paleolític.** Les eines corresponents a aquest període són molt poc polides. Són estris més o menys punxeguts que s'obtenien picant dues pedres.
 - ▶ **Neolític.** Període en què la pedra es treballava i es polia molt més.
- Segons el material utilitzat, l'edat dels metalls es divideix en dos períodes bàsics:
- ▶ **Edat del bronze,** metall amb el qual es podien construir armes i eines de treball.
 - ▶ **Edat del ferro,** metall més dur que el bronze i amb el qual es van fabricar nombroses armes i eines.

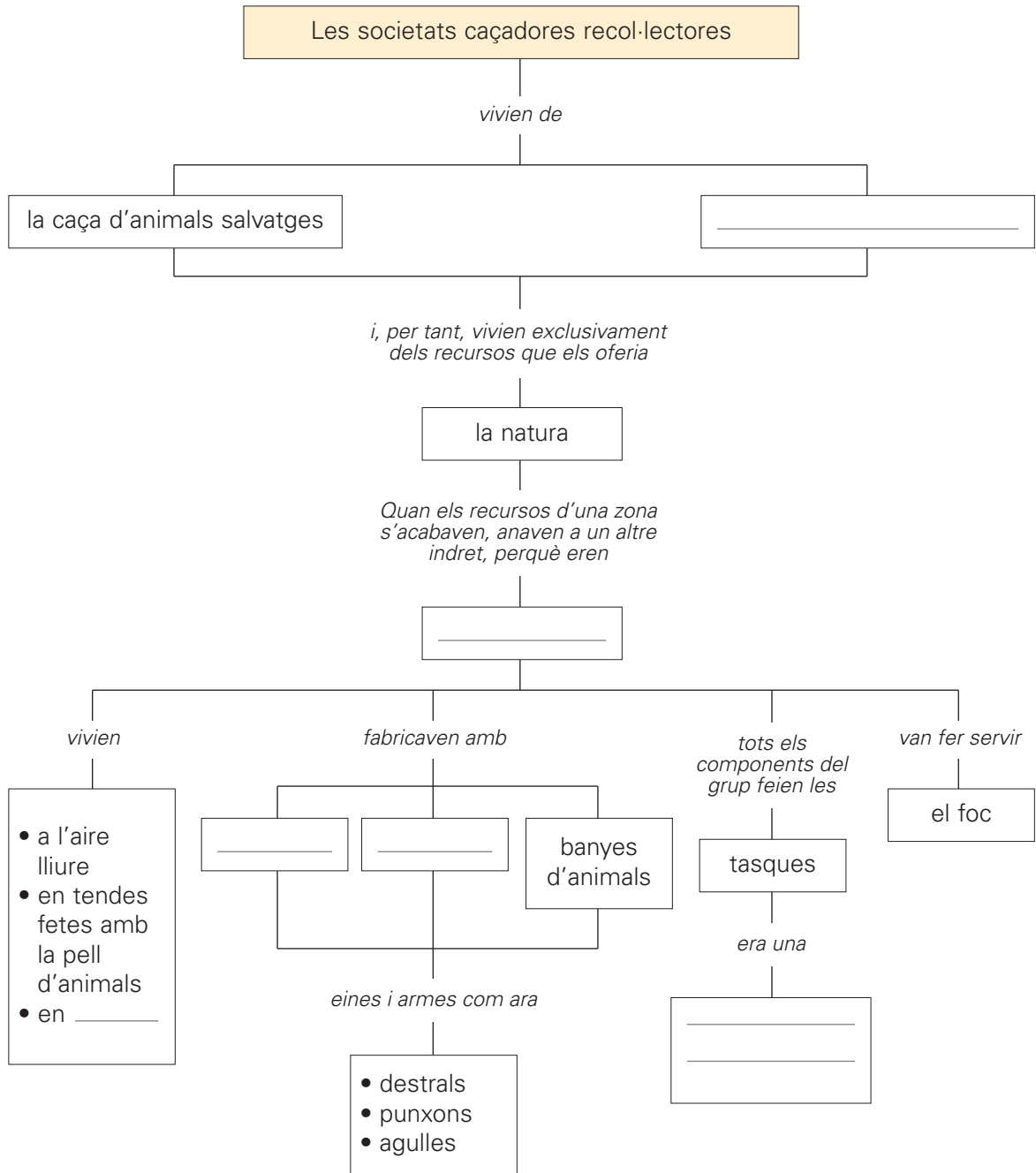

Nom:

4 Completa l'esquema amb les etiquetes següents:

balmes – la recol·lecció de plantes i fruits silvestres
 nòmades – societat igualitària – pedra – ossos

■ Interpreta l'esquema anterior i escriu un resum de com vivien les societats caçadores recol·lectores.

Nom: _____

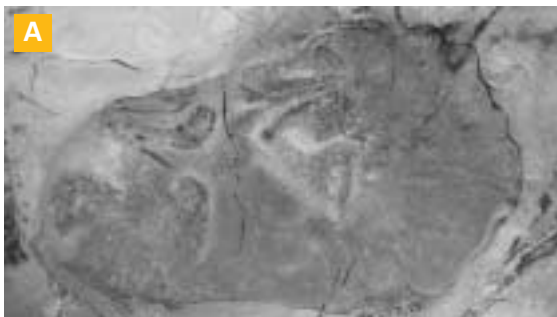

5 Marca amb una creu els canvis que es van produir en la manera de viure dels humans prehistòrics gràcies al control i el domini del foc.

- Obtenció d'un element per a jugar quan s'avorrien.
- Cocció dels aliments i ampliació de la dieta alimentària.
- Manipulació de fustes i altres primeres matèries per a facilitar la producció d'eines i armes.
- Element defensiu contra els animals, ja que el foc els espanta.
- Element de relació social, perquè els permetia tenir més hores de llum i, per tant, més possibilitats de comunicar-se.
- Element útil per a cridar l'atenció dels animals.
- Protecció contra el fred, ja que els donava escalfor.

6 Explica per què creus que l'art rupestre té un caràcter màgic.

■ **Observa aquestes dues pintures rupestres:**

pintura de l'àrea litoral francocantàbrica

pintura de l'àrea litoral mediterrània de la Península Ibèrica

■ **Contesta:**

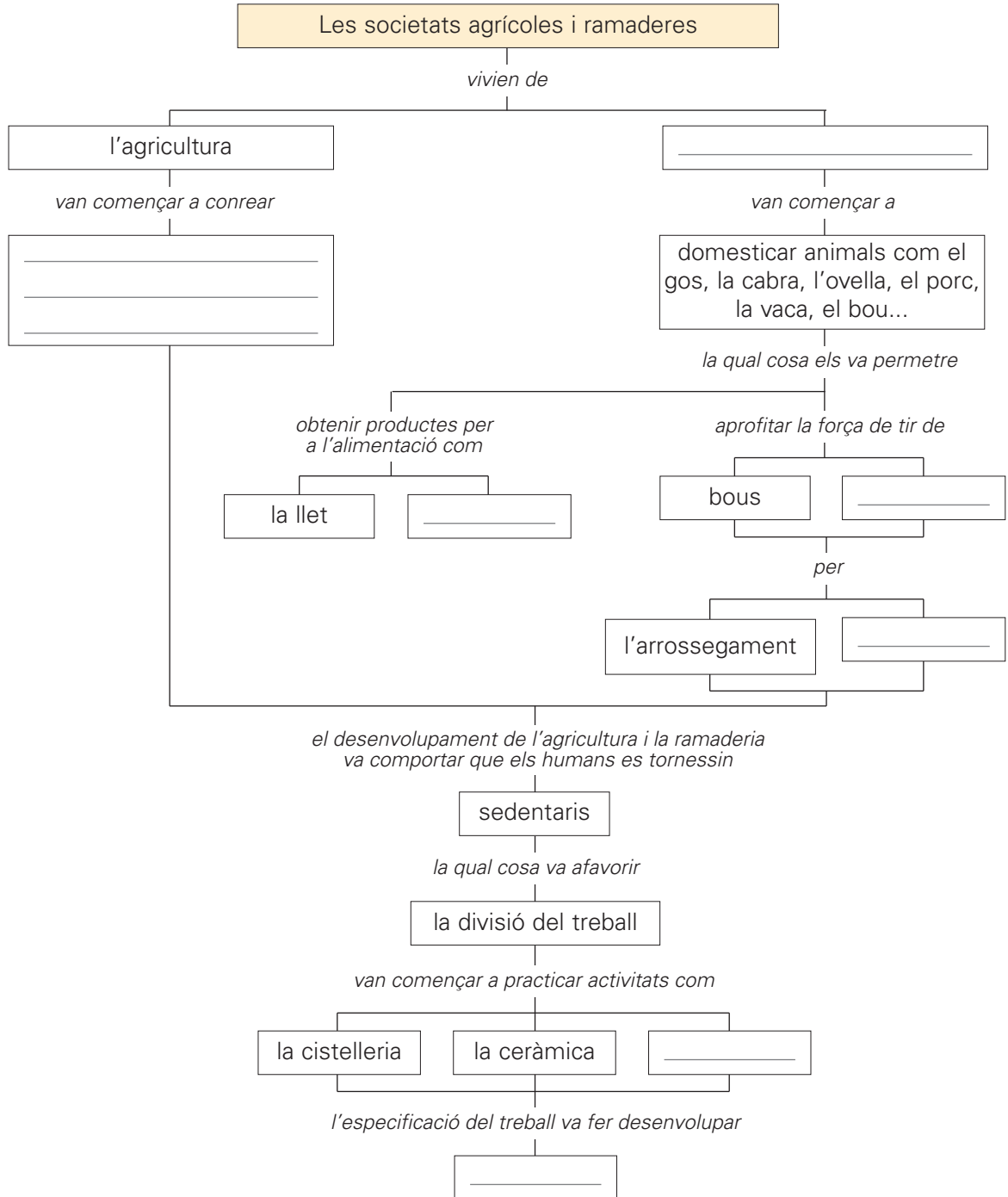
- Quin animal creus que apareix representat a la pintura A? _____
- És gros o petit? _____
- Hi surt representada la figura humana? _____ I a la pintura B? _____
- Quina de les dues pintures et sembla més naturalista? _____
- Quina et sembla més esquemàtica? _____

■ **Escriu les característiques corresponents a:**

- ▶ Pintura de l'àrea francocantàbrica: _____
- ▶ Pintura de l'àrea litoral mediterrània de la Península Ibèrica: _____

7 Completa l'esquema amb les etiquetes següents:

cereals com ara el blat i l'ordi – el transport – la ramaderia
 el comerç – cavalls – el teixit – la carn

■ Interpreta l'esquema anterior i escriu un breu resum de com vivien les societats agrícoles i ramaderes.

8 Relaciona cada fotografia amb l'enunciat corresponent.

- Menhirs disposats l'un al costat de l'altre.

- Gran pedra clavada verticalment a terra.

- Construcció formada per grans pedres clavades verticalment a terra i una altra pedra col·locada horitzontalment al damunt.

- Menhirs disposats en cercle.

- Torre o talaia construïda amb pedra, en general de mida gran.

- Pilastra o pedra de suport molt allargada, que serveix de base a una gran llosa plana, en posició horitzontal.

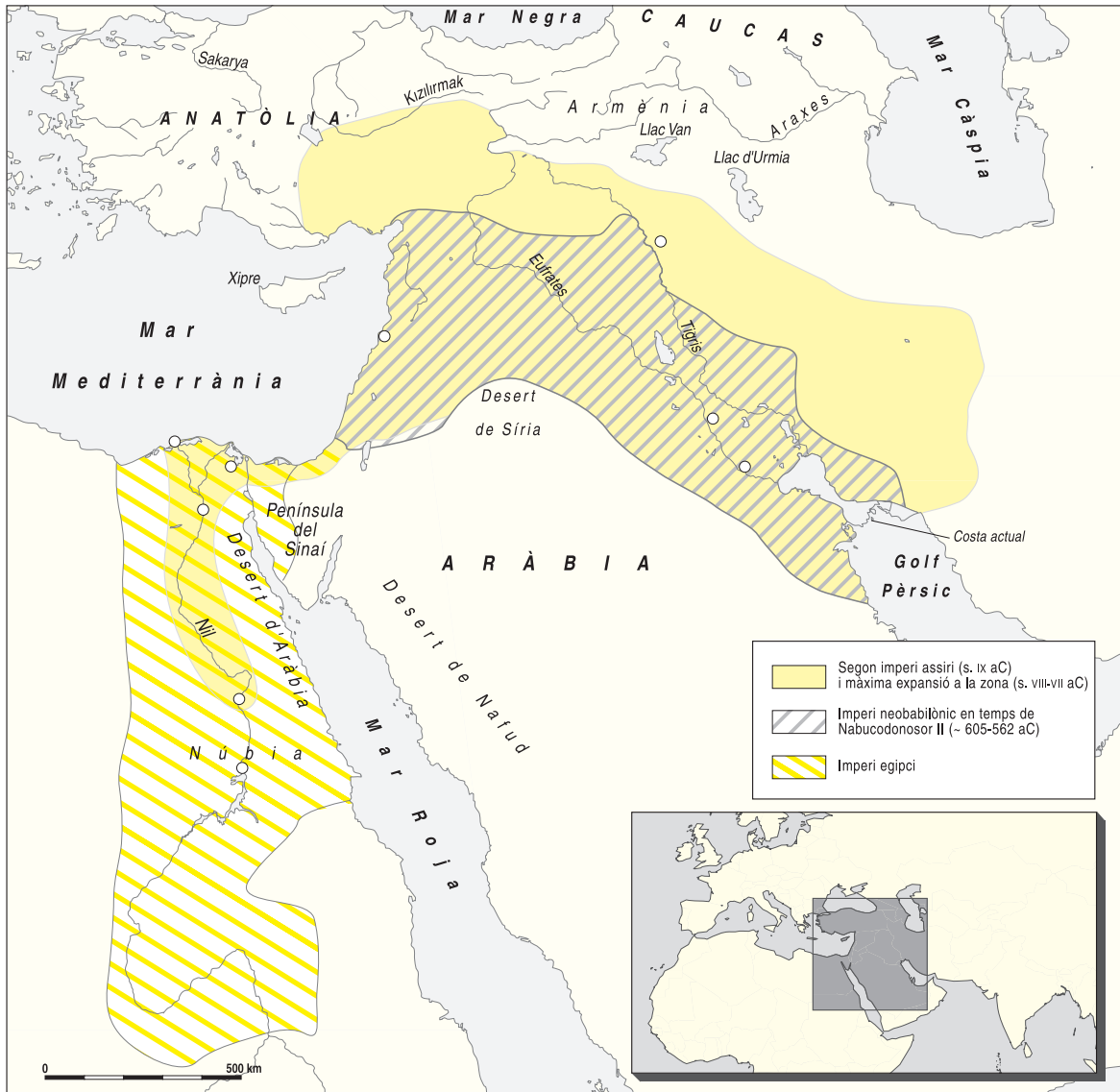

- Construcció de pedra que recorda el buc d'un vaixell invertit, amb un dels extrems arrodonits.

Nom:

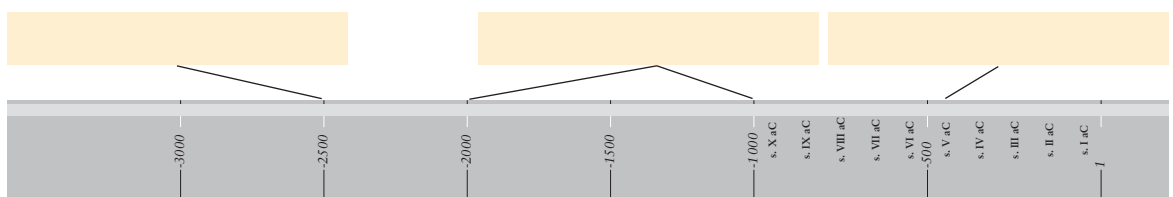
1 Busca en un atlas històric les ciutats següents i situa-les al lloc corresponent. Després, contesta:

Babilònia – Alexandria – Abu Simbel – Tebes – Biblos – Nínive – Uruk – Memfis – Tanis

- Entre quins dos rius es van desenvolupar les ciutats mesopotàmiques? _____
- Està relacionat amb algun riu el desenvolupament de les ciutats egípcies? _____
- Quines són les grans civilitzacions que van habitar les terres de Mesopotàmia? _____

■ Completa la línia del temps de les civilitzacions que apareixen en el mapa anterior.

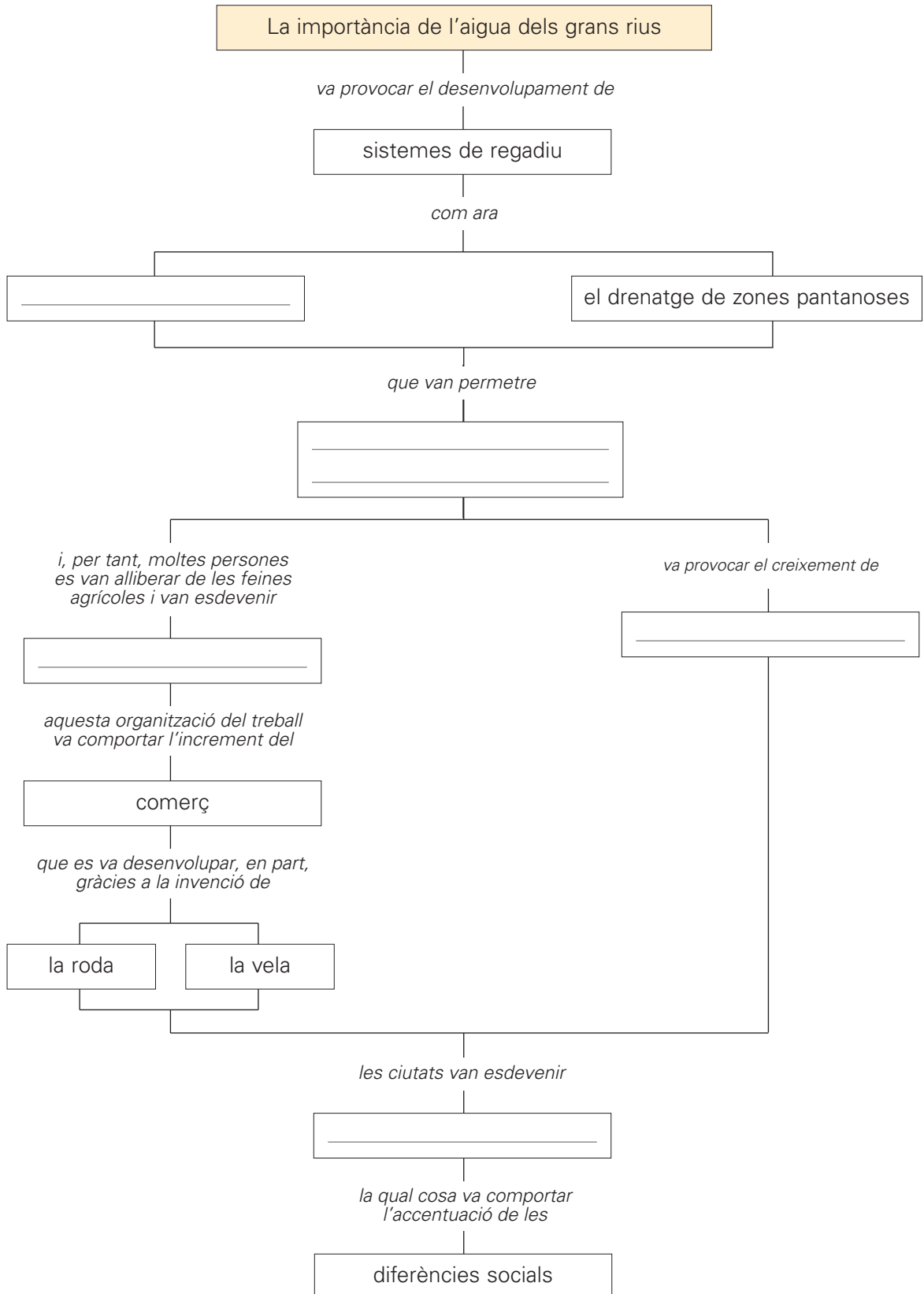

Nom: _____

2 Completa aquest esquema sobre l'economia i la societat al Pròxim Orient amb les paraules següents:

la construcció de canals – l'augment del rendiment agrícola
 les ciutats – artesans – ciutats estat

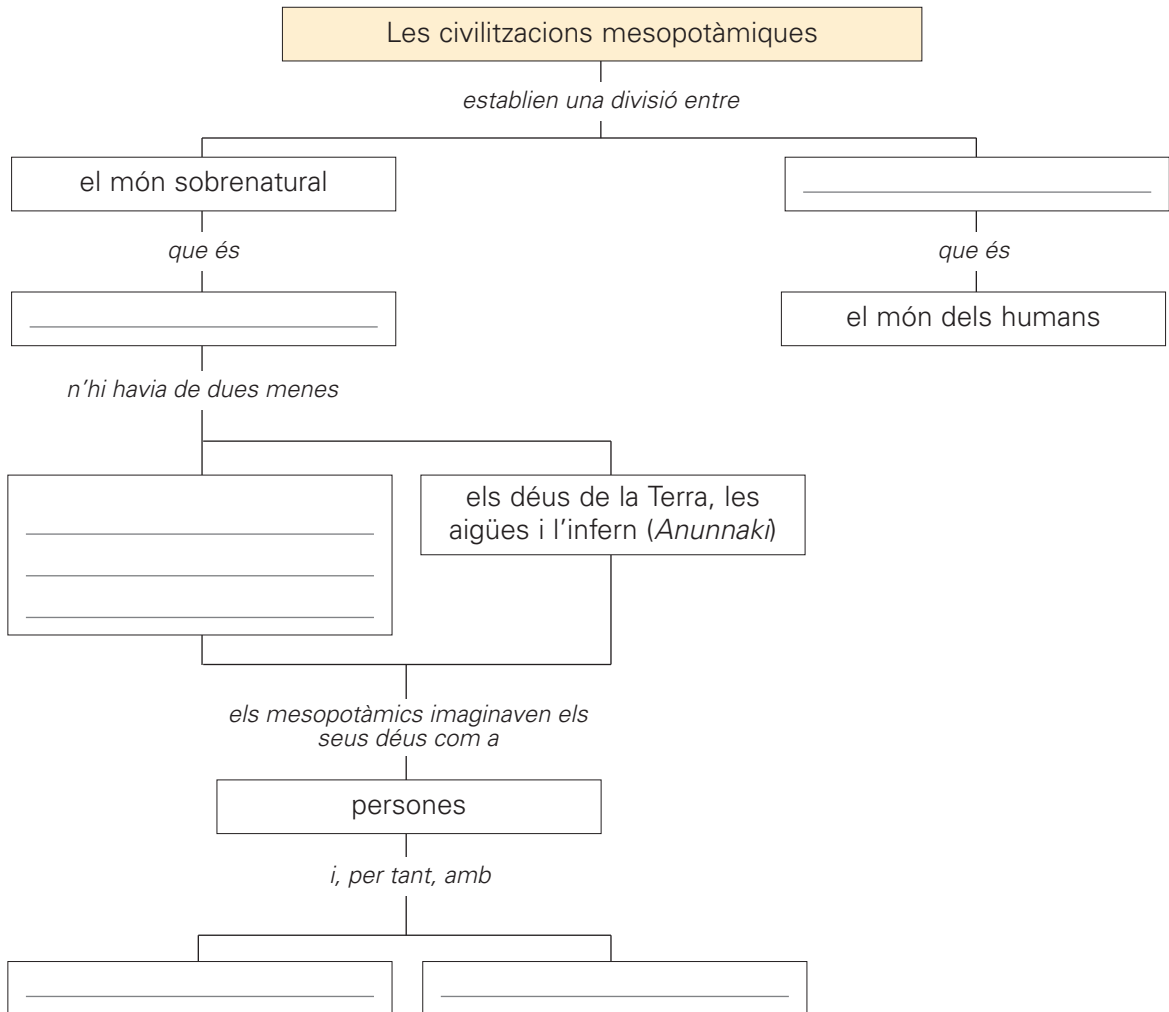

Nom:

3 Completa l'esquema amb les paraules següents:

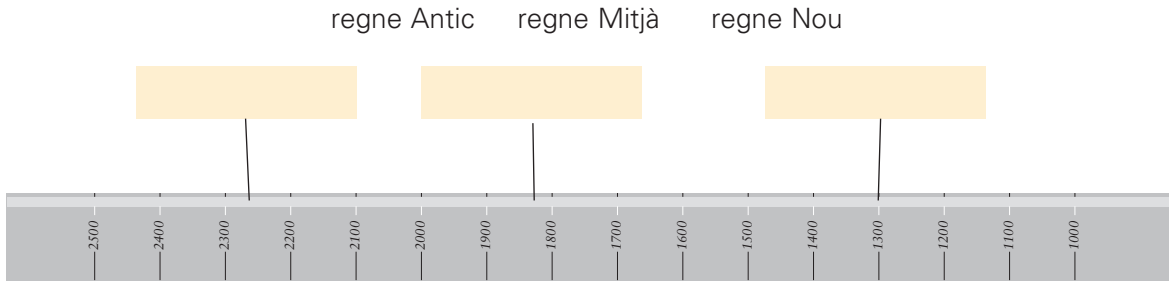
el món natural – virtuts – defectes – el món dels déus – els déus del cel (*Igigi*)

4 Escriu "mesopotàmic" o "egipci", segons correspongui.

- Van desenvolupar les operacions bàsiques del càlcul matemàtic.
- Els primers documents escrits van ser elaborats entre el tercer i el quart mil·lenni abans de Crist.
- Van deduir el calendari anual de 12 mesos i 365 dies.
- L'escriptura cuneïforme era escrita sobre rajoles de terrissa tova cuites al forn.
- El codi d'Hammurabi és la primera legislació escrita que s'ha trobat. S'hi especifiquen un conjunt de normes i càstigs en funció de la categoria social dels ciutadans.
- Inicialment, l'escriptura jeroglífica era destinada a ser esculpida a les tombes dels faraons.
- Els escribes s'encarregaven d'escriure els documents oficials i de portar els comptes del faraó.

5 Completa aquesta línia del temps, referent a la història de l'antic Egipte:

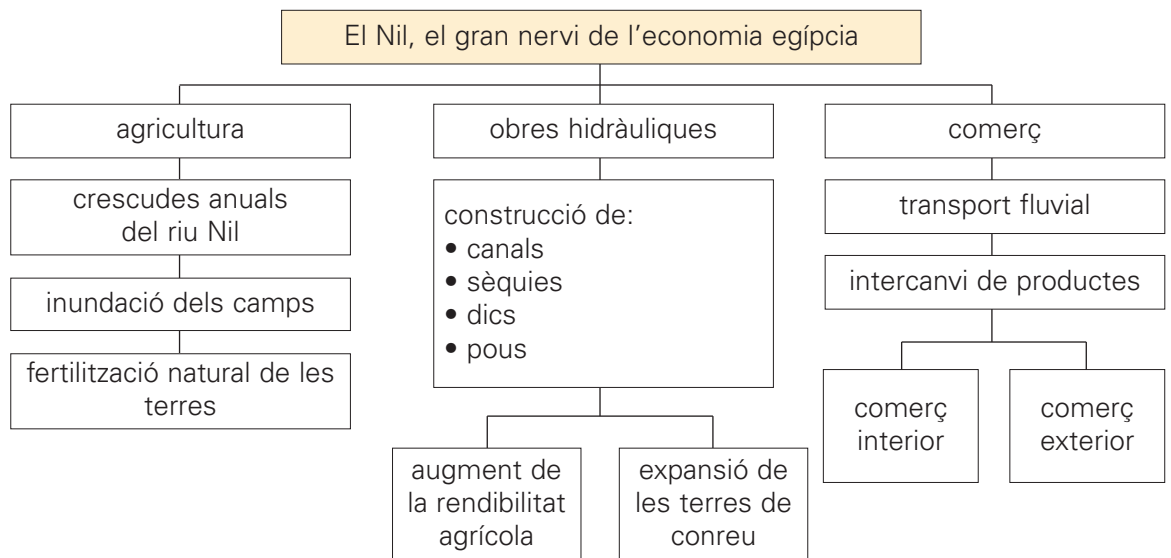
Relaciona cada característica amb el regne corresponent.

- Increment del poder dels faraons. •
 - Construcció de les piràmides de Gizeh. •
 - Màxima expansió territorial durant el regnat de Tuthmosis III. •
 - Reunificació del país i elecció de Tebes com a capital. •
 - Procés d'expansió territorial cap al Pròxim Orient. •
 - Debilitament dels faraons i invasió dels hiksés. •
- regne Antic

regne Mitjà

regne Nou

6 Observa l'esquema i redacta un text breu que expliqui la informació que t'ofereix.

Nom: _____

7 Marca amb una creu les funcions que corresponien al faraó.

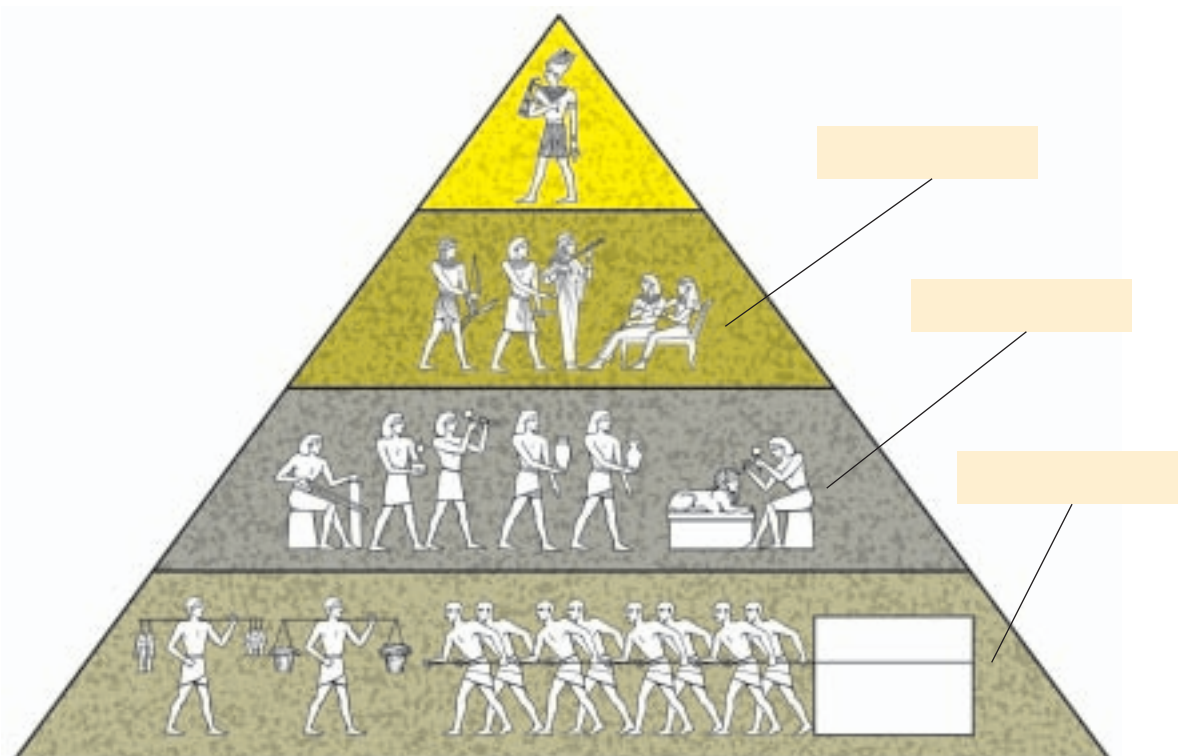
- Dictar les lleis.
- Dibuixar els plànols per a construir les piràmides.
- Ser el propietari d'una gran part de les terres.
- Beneficiar-se del monopoli de les pedreres i les mines.
- Controlar el comerç.
- Redactar personalment els documents oficials.
- Dirigir els exèrcits.

■ Escriu les obligacions del faraó respecte al seu poble.

8 Llegeix i escriu en aquesta piràmide els estaments socials que s'hi representen:

- ▶ **classe alta:** comerciants rics, grans propietaris agrícoles, alts funcionaris.
- ▶ **classe mitjana:** petits funcionaris, obrers especialitzats, professionals liberals, propietaris agrícoles mitjans.
- ▶ **classe baixa:** camperols, treballadors no qualificats, esclaus.

Nom: _____

9 Observa aquestes imatges i llegeix les característiques següents. Després, escriu a sota de cada imatge si es tracta d'una obra mesopotàmica o egípcia.

art mesopotàmic

art egipci

- Utilització del maó.
- Ús de l'arc de mig punt i la volta.
- Decoració de les parets amb relleus i ceràmica vidriada.

- Utilització de grans blocs de pedra.
- Ús de l'arquitrau, la llinda i la columna per desconeixement de la volta i de l'arc.
- Decoració de les parets amb relleus i pintures murals.

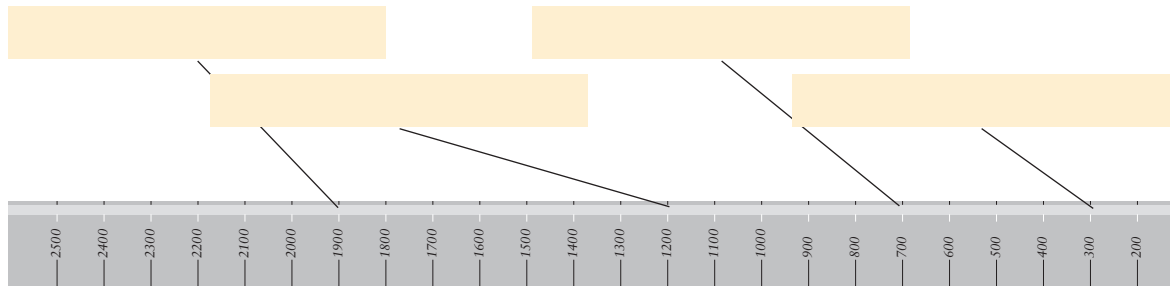

■ Escriu a sota de cada imatge l'ús a què es destinava cada un dels edificis anteriors.

■ Explica dues característiques bàsiques de l'arquitectura mesopotàmica i de l'egípcia.

1 Situa en la línia del temps els grans períodes de la Grècia clàssica.

època de les colonitzacions – expansió hel·lenística
 civilitzacions minoica i micènica – esplendor de les polis

2 Llegeix:

A Grècia, a les illes de la mar Egea i a la costa occidental de l'Àsia Menor, s'hi van desenvolupar unes civilitzacions caracteritzades per la preponderància de les ciutats estat (les polis) i el comerç marítim.

■ Situa cada característica al lloc corresponent del quadre.

- ▶ Van adoptar la democràcia com a forma de govern.
- ▶ Els ciutadans eren propietaris de les terres. Gaudien de tots els drets polítics i podien participar en el govern de les polis.
- ▶ Hi havia una divisió tripartida de la societat: iguals, periecs i ilotes.
- ▶ Els iguals formaven l'elit de l'exèrcit.
- ▶ Els metecs o forasters no eren considerats ciutadans, no tenien drets polítics i, per tant, no podien intervenir en el govern de la ciutat.
- ▶ Els periecs tenien l'obligació de servir com a soldats, però no gaudien de llibertat política i només podien ascendir fins a determinats rangs dins de l'exèrcit.
- ▶ Els ilotes estaven al servei de l'Estat.
- ▶ Els esclaus no tenien drets.

Atenes	Esparta
Van adoptar la democràcia com a forma de govern.	
	Hi havia una divisió tripartida de la societat: iguals, periecs i ilotes.

Nom:

3 Llegeix i dibuixa les tres rutes comercials que seguïen els navegants de l'antiguitat per travessar la Mediterrània.

ruta del nord: unia la península Balcànica, la península Itàlica i la costa sud de l'actual França (fins a Empúries).

ruta del sud: costejava el litoral africà fins a l'estret de Gibraltar.

ruta de les illes: travessava la Mediterrània per Xipre, Creta, Malta, Sicília, Sardenya i les Balears.

4 Llegeix:

Els grecs antics van crear la **filosofia**, és a dir, la ciència que reflexiona sobre l'origen de l'home i la finalitat dels seus coneixements i actes.

■ **Completa el text amb les paraules següents:**

logos – filòsofs – ciència – màgia

Fins que van aparèixer els primers filòsofs, les creences religioses i la _____ havien donat resposta a les qüestions que sempre han preocupat els humans. En canvi, els _____ grecs van recórrer al _____, que comprèn allò que anomenem raó, lògica o _____. El recurs a la raó com a mètode per a indagar sobre la veritat o la falsedat de les afirmacions que es fan sobre les coses va significar l'inici del pensament científic i filosòfic.

■ **Relaciona:**

estoïcisme

Entèn que el fi de les persones sempre és el plaer. L'ésser humà savi ha de conrear tot allò que contribueix a augmentar la felicitat i suprimir tot el que s'hi oposa i, essencialment, la por dels déus i de la mort.

epicureisme

Es fonamenta en l'exercici de la virtut, que s'aconsegueix mitjançant l'acceptació del destí, la capacitat de suportar el dolor i la lluita contra les passions humanes.

- 5** Escriu el nom del tipus d'edifici que hi ha a cada fotografia. Després, relaciona cada imatge amb la definició corresponent.

- Plaça principal de les ciutats gregues antigues, centre dels cultes religiosos i de la vida política.

- Recinte on es representaven obres de teatre. Es componia d'unes cinquanta grades semicirculars que aprofitaven el pendent d'un turó, i d'una pista circular d'uns vint metres de diàmetre.

- Edifici amb funcions rituals o cerimonials, de planta rectangular delimitada per una porxada de columnes que sostenen un entaulament i, al damunt, una teulada de dos vessants.

- Observa els tres ordres següents i relaciona cada columna amb la definició corresponent.

Columna esvelta. El capitell està decorat amb volutes i fulles d'acant.

Columna sense base, amb un fust estriat. El capitell no té cap mena de decoració.

Columna esvelta recolzada sobre una base. El capitell està decorat amb volutes.

6 Relaciona cada escultura amb el període i les característiques corresponents.

- Escultura monumental i molt expressiva en què es representen els sentiments dels personatges. S'hi observa una decidida predilecció pel moviment.

Període
hel·lenístic

Període
clàssic

Període
arcaic

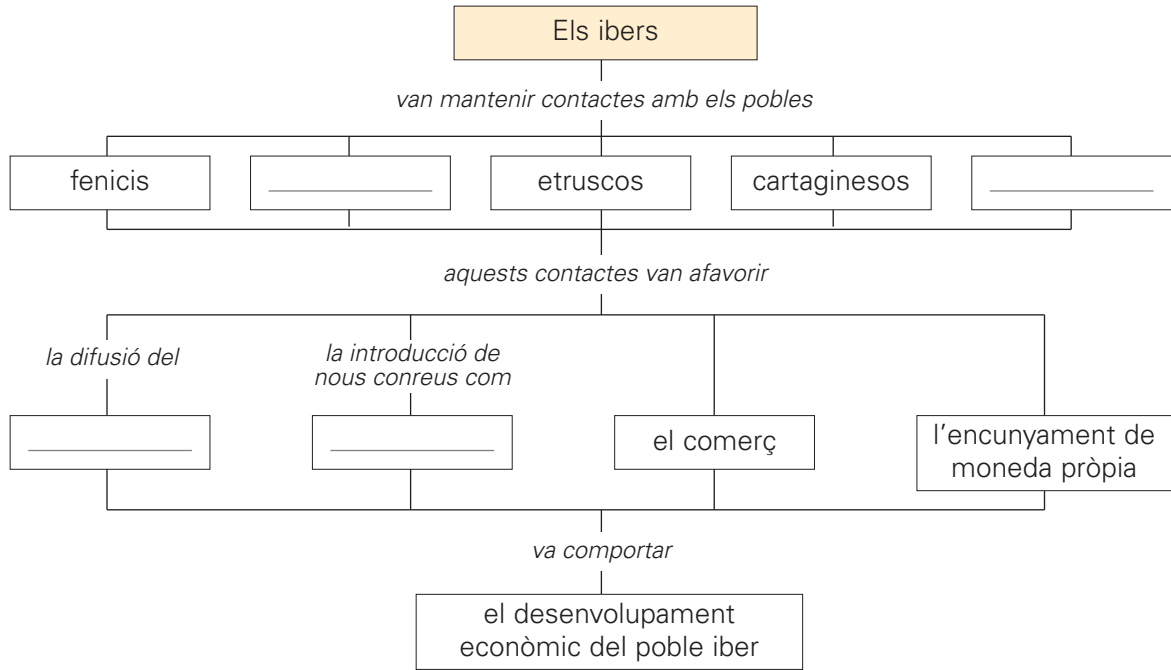
- Escultura hieràtica i rígida, de rostre inexpressiu i gens realista. S'hi nota una clara influència oriental.

- Escultura que reproduïx la bellesa del cos humà, però de manera molt idealista, seguint uns canons predeterminats.

7 Completa l'esquema amb les paraules següents:

romans – la vinya i l'olivera – grecs – ferro

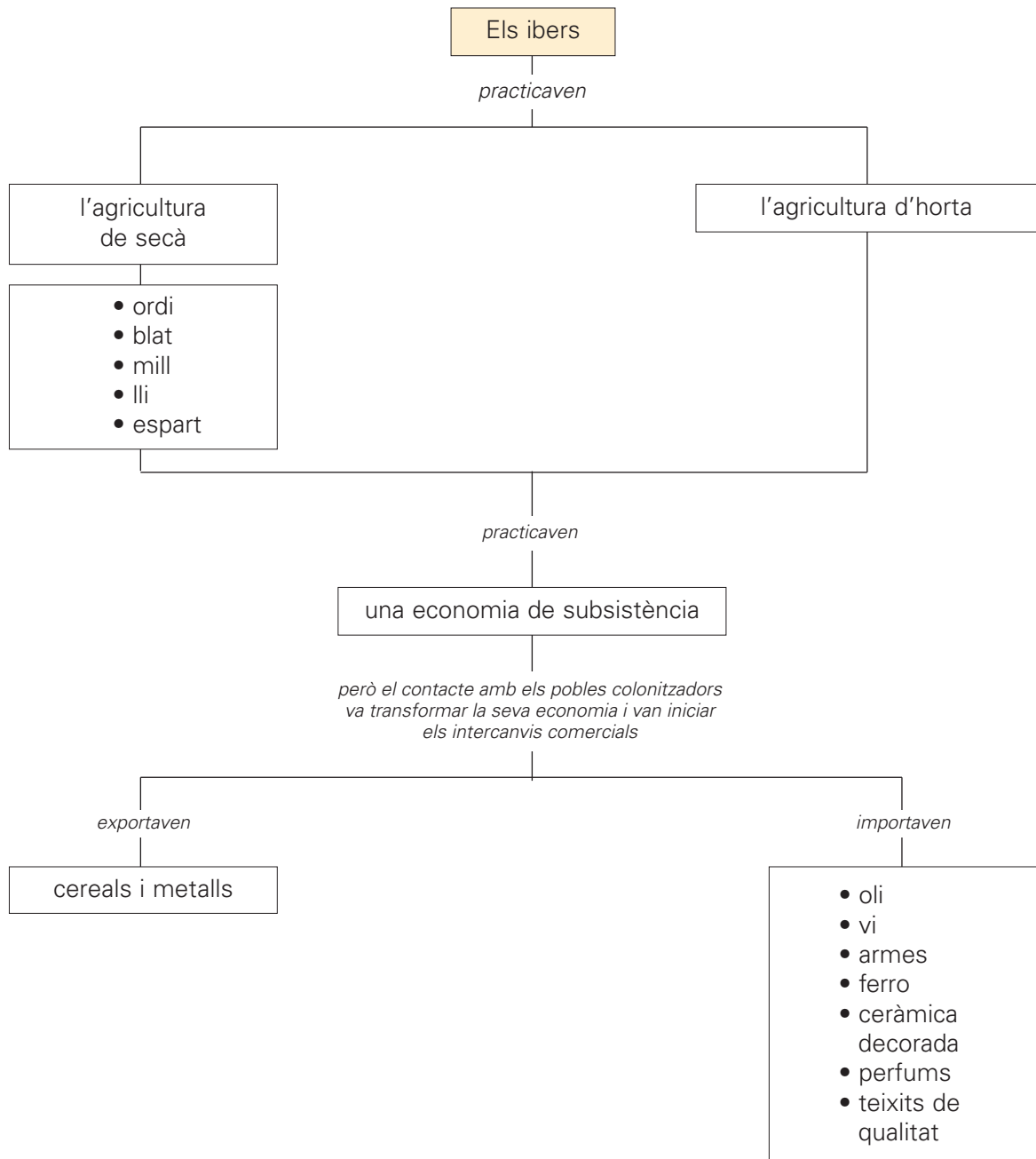
Ara, redacta el contingut d'aquest mapa de conceptes:

8 Descobreix el nom i el lloc on habitaven alguns pobles ibers fent servir el codi numèric següent:

a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	v	w	x	y	z
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26

- Els [3][15][19][19][5][20][1][14][19] vivien a la zona de l' [1][12][20][3][1][13][16]
- Els [2][5][18][7][21][9][19][20][1][14][19] vivien al [2][5][18][7][21][5][4][1]
- Els [12][1][9][5][20][1][14][19] eren del [2][1][18][3][5][12][15][14][5][19]

9 Observa aquest esquema sobre l'economia dels ibers.

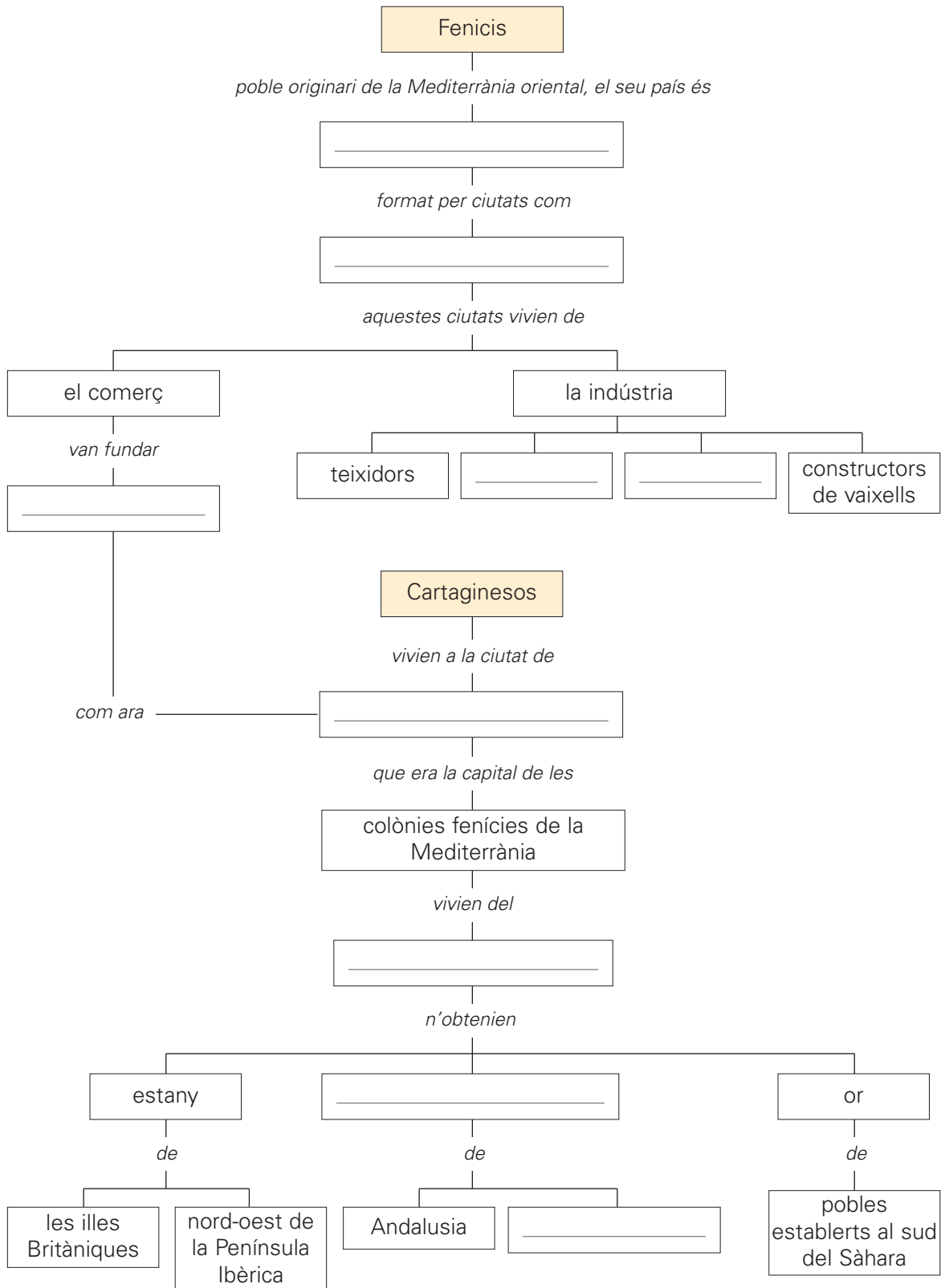

■ Completa el text següent amb la informació que et proporciona l'esquema anterior.

L' _____ de _____ era la base econòmica dels pobles establerts en el territori de l'actual Catalunya. Els ibers també practicaven l' _____ d' _____. La recol·lecció, la caça i la pesca eren activitats suplementàries. Aquests pobles practicaven una _____, és a dir, produïen els recursos justos per a subsistir, i els intercanvis comercials eren escassos. Aquesta situació va canviar quan la població autòctona va entrar en contacte amb els pobles _____. Els ibers exportaven _____ i _____, que intercanviaven per oli, _____, armes, _____, ceràmica decorada, _____ i teixits de qualitat.

10 Completa aquests esquemes sobre les civilitzacions fenícia i cartaginesa amb les paraules següents:

- ▶ **fenícis:** orfegres – Fenícia – Tir, Sidó i Biblos – ferrers – colònies
- ▶ **cartaginesos:** Cartago – comerç – plom, coure i plata – Sardenya

Nom: _____

11 Llegeix i pinta cada punt del mapa del color que li correspon, segons la llegenda.

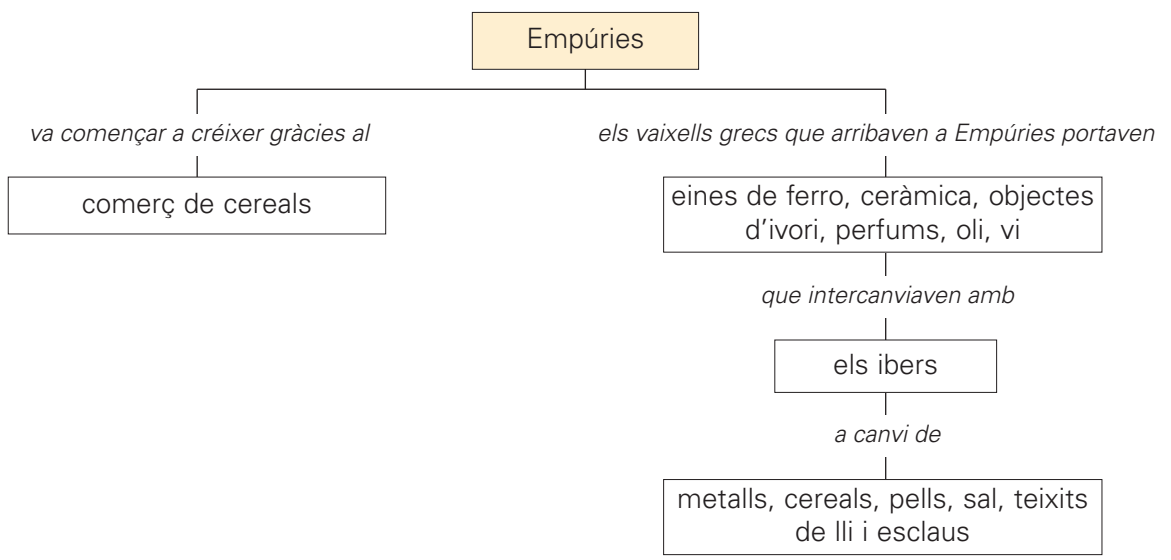
El poble fenici s'estén principalment per la ribera sud de la Mediterrània, mentre que el grec ho fa pel nord, creant una àmplia xarxa de ciutats colònies.

■ **Contesta:**

- Quina colònia van fundar els grecs en territori català? _____
- Per qui va ser fundada Empúries? _____
- Quina colònia van fundar els fenicis en territori balear? _____

■ **Observa l'esquema i fes servir la informació que et dona per a completar el text.**

_____ era un nucli de població no gaire gran i un port comercial on feien escala els vaixells grecs. A partir del segle V aC, la ciutat d'Empúries va començar a créixer gràcies al comerç de _____. Els vaixells grecs que arribaven a Empúries portaven _____, _____, objectes d'ivori, perfums, _____ i oli, que venien als ibers. Aquests articles eren bescanviats per primeres matèries, com ara _____, _____, pells, _____ teixits de lli i esclaus.

Nom: _____

1 Completa els textos amb les paraules següents:

el Senat – expansió – República – conflictes – guerres – Cèsar August

Durant els dos primers segles i mig de la seva història, Roma va ser una monarquia. Aquesta, però, va ser abolida l'any 510 aC per instaurar la _____.

En aquesta època, _____ constituïa l'autèntic poder polític de Roma. En els inicis, el controlaven els membres de les famílies més riques de la societat romana. Durant el període republicà es va produir la gran _____ del domini romà, primer a tota la península Itàlica i, després de la victòria sobre els cartaginesos en les _____ púniques, arreu de la Mediterrània.

A partir del segle I aC, el poder del Senat va començar a disminuir. Després d'un període de molts _____ i guerres civils, Octavi August es va proclamar emperador amb el nom de _____.

■ Ara, omple les etiquetes que acompanyen cada paràgraf amb el nom de l'època corresponent:

època de la República – època de l'Imperi – època de la Monarquia

2 Llegeix i pinta sobre el mapa els territoris de l'Imperi romà tenint en compte la llegenda.

El territori de l'Imperi romà es dividia en províncies. Cada província era dirigida per un representant de l'emperador, anomenat governador. El control de les províncies s'exercia, a més, per mitjà d'una àmplia xarxa de municipis. Totes les colònies i ciutats que integraven l'Imperi romà van ser organitzades seguint el model de Roma, la capital.

Nom: _____

3 Contesta les preguntes següents:

- Qui era la màxima autoritat de l'Imperi romà? _____
- Quina ciutat era la capital de l'Imperi? _____
- A quina ciutat residia l'emperador? _____
- Qui representava l'emperador a cada província i hi exercia el poder? _____
- Com controlaven els romans les seves províncies?
 - Amb la presència de l'exèrcit.
 - A través de lleis democràtiques.
 - Gràcies al prestigi popular dels governadors.

4 Relaciona:

càrrecs dels magistrats

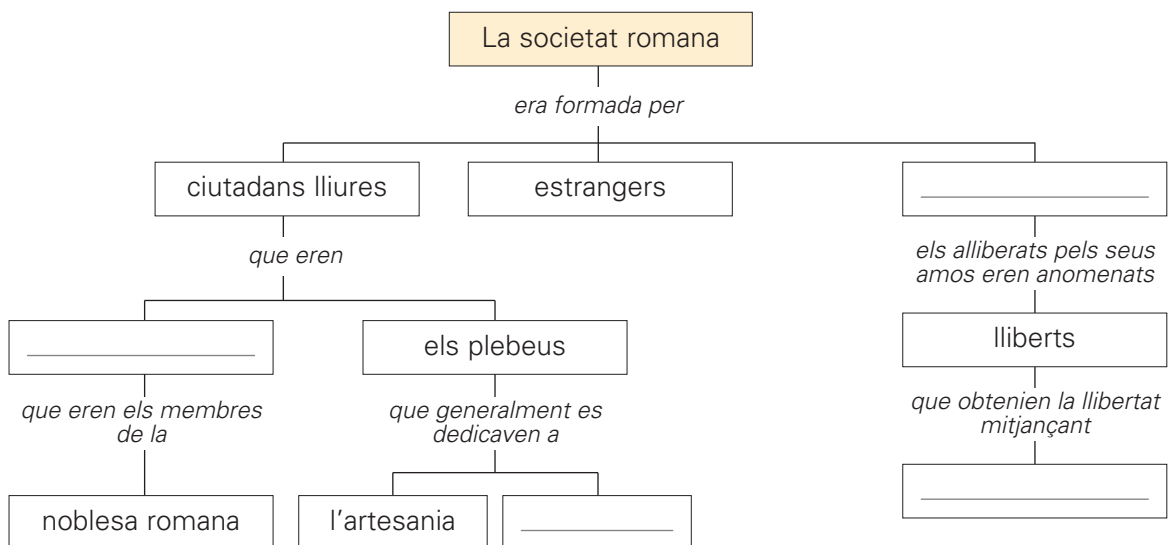
- cònsols •
- pretors •
- qüestors •
- censors •

funcions

- Ocupar-se de les finances.
- Presidir el Senat i convocar els comicis.
- Elaborar el cens.
- Administrar justícia.

5 Completa l'esquema amb les paraules següents:

esclaus – el comerç – la manumissió – patricis

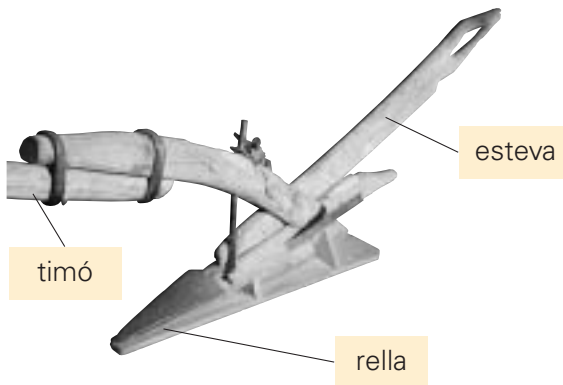
Completa el text següent amb la informació que et proporciona l'esquema.

La societat romana era formada per _____, _____ i _____. Els patricis eren els membres de la _____ romana. Posseïen grans extensions de terra i eren força rics. Eren els únics que podien participar en el govern de la ciutat i ocupar-ne els principals càrrecs públics. Els _____ eren els ciutadans lliures més pobres, que generalment es dedicaven a l'_____ i al comerç.

6 Encercla els conreus agrícoles que formen l'anomenada "trilogia mediterrània":

ametller taronger vinya cirerer olivera blat arròs

7 Observa la fotografia i completa el text següent:

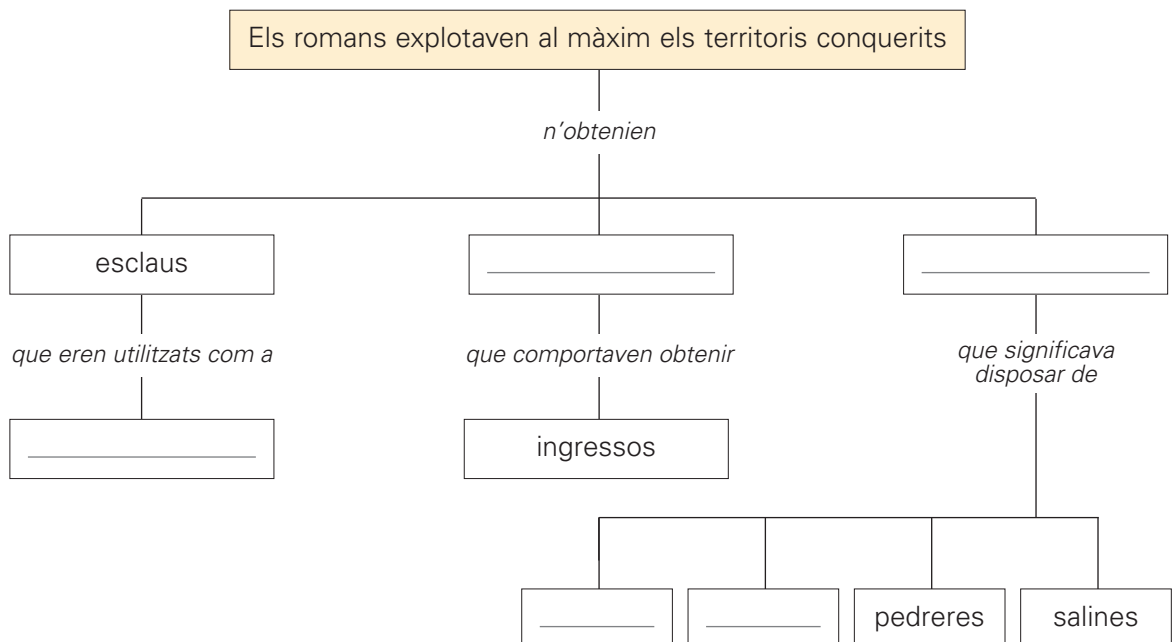
Els romans van introduir un nou tipus d'arada, la _____, que va facilitar les feines agrícoles i va permetre augmentar la producció. Era formada per tres peces principals: el _____, la _____ i l'_____. Els bous eren els animals que tiraven les arades. L'arada s'unia al bou per mitjà del jou, una peça de ferro o fusta que es col·locava al voltant del coll de l'animal.

8 Llegeix:

Els romans explotaven al màxim els territoris conquerits i convertien en esclaus els presoners de guerra. Creaven impostos molt feixucs i confiscaven els béns –terres, mines, boscos, salines i pedreres– dels pobles sotmesos. El comerç d'esclaus assegurava la mà d'obra necessària per a mantenir el sistema econòmic de la civilització romana, ja que la major part del treball era realitzat pels esclaus.

■ Completa aquest esquema, referit al text anterior, amb les paraules següents:

boscos – terres – mines – impostos – mà d'obra

Nom:

9 Relaciona:

- Recinte on es representaven obres de teatre: tragèdies, comèdies, etc.

- Recinte de planta circular, on s'hi celebraven lluites de gladiadors i d'altres espectacles. Era com un estadi de futbol.

- Eren els banys públics. A més de les zones dedicades al bany, contenien estances adequades per a la lectura, la tertúlia i la gimnàstica.

- Construcció destinada a transportar aigua des d'un indret fins a una ciutat.

- Construccions commemoratives dels èxits de Roma o dels seus generals. Acostumen a ser de base rectangular i d'una o tres obertures.

- Construcció amb finalitat propagandística que serveix per a commemorar un triomf militar.

- Recinte de planta rectangular, amb columnes, que els romans consagraven a un dels déus protectors de l'Imperi.

10 Marca amb una creu la definició correcta de "romanització".

- Procés de recuperació de les llengües grega i llatina.
- Manteniment de la cultura i de l'organització social i política autòctona dels territoris conquerits o ocupats pels romans.
- Procés d'implantació progressiva de la llengua, els costums, les lleis, etc., és a dir, de la cultura de Roma, arreu de l'Imperi romà.

11 Llegeix:

El terme *politeïsta* es compon de dues paraules:

- *poli*, d'origen grec, que vol dir 'molts';
- *teïsta*, que vol dir 'persona que creu en l'existència de Déu'.

El terme *monoteïsta* es compon de dues paraules:

- *mono*, d'origen grec, que vol dir 'un de sol';
- *teïsta*, que vol dir 'persona que creu en l'existència de Déu'.

■ Escriu, a partir d'aquestes dades, la definició de les paraules següents:

- **politeïsta:** _____
- _____
- **monoteïsta:** _____
- _____

12 Completa les frases amb les paraules següents:

Messies – monoteïsta – revelada – poble elegit – religions

La religió jueva es fonamentava en la creença que existia un sol Déu, Jahvè, o sigui que era _____. Rebutjava la resta de _____ perquè les considerava falses i afirmava l'existència d'un _____ per Jahvè, el poble d'Israel (els jueus), destinat a acomplir un pla diví. Aquest pla s'acompliria mitjançant l'observació de la Llei (Antic Testament) que els havia estat _____. A més anunciava la salvació del poble elegit per part d'un _____, el qual premiaria la seva fidelitat.

13 Contesta:

- On va aparèixer el cristianisme? _____
- Qui va predicar els fonaments del cristianisme? _____
- Per què es diu que les prèdiques de Jesús de Natzaret tenien un caràcter universal? _____
- On consta recollida la base de la doctrina cristiana? _____

14 Relaciona els períodes en què es divideix la romanització amb les seves característiques.

primer període

És el de la decadència. A partir del segle III, l'Imperi romà es va anar debilitant fins que, en el segle V, els pobles bàrbars van envair definitivament el territori de l'Imperi.

segon període

Va durar uns dos-cents anys i va ser una època d'enfrontaments constants amb els ibers, sobretot amb els ilergets. El territori de l'actual Catalunya va ser la base a partir de la qual els romans van estendre la seva autoritat a la resta de la Península.

tercer període

Fins al segle II, és el de la màxima esplendor romana. Va ser una època de pocs conflictes que va permetre un notable desenvolupament econòmic, social i cultural.

15 Llegeix:

Els romans van ser els primers a configurar una xarxa de comunicacions estables i ben construïdes en el territori català: les vies romanes. La Via Augusta, la via romana més important, comunicava el continent europeu amb el sud de la Península Ibèrica.

■ **Dibuixa el traçat de les vies romanes sobre aquest mapa, a partir de la informació següent:**

- ▶ **via Augusta:** (ve de França): Gerunda (Girona) – Aquae Voconiae (Caldes de Malavella) – Blandae (Blanes) – Iluro (Mataró) – Bètulo (Badalona) – Bàrcino (Barcelona) – Tàrraco (Tarragona) – Dertosa (Tortosa).
- ▶ **altres vies:** Tàrraco (Tarragona) – Ilerda (Lleida) – Iesso (Guissona) – Iulia Lybica (Llívia)

